

028104

WIADOMOŚCI ARCHIDIECEZJALNE WARSZAWSKIE

Miesięcznik Duchowieństwa Archidiecezji Warszawskiej.

Cena pojedynczego zeszytu 2 zł. gr.
Prenumerata roczna 20 zł.

Ogłoszenia w stosunku 75 zł.
za stronicę.

Redaktor i Wydawca: Ks. dr. Remigjusz Dąbrowski.

Adres Redakcji: **WARSZAWA, MIODOWA 17.**

W sprawach prenumeraty i innych
administracyjnych adres:
Kurja Metropolitalna Miodowa 17.

Zeszyty zamienne i egzemplarze re-
cenzyjne należy nadsyłać pod adre-
sem Redaktora: Miodowa 17.

TREŚĆ ZESZYTU Nr. 7.

DZIAŁ URZĘDOWY.

Rozporządzenia Stolicy Apostolskiej.

Treść: „Acta Apostolicae Sedis“ nr. 5. str. 195. De sensuali et sensuali—mystico litterarum genere. Str. 195. Instructio circa missas in oratione XL horarum celebrandas. Str. 198.

Treść: „Acta Apostolicae Sedis“ nr. 6, str. 199. Sacra Congregatio de Seminariis. Str. 200. Dilecto Filio Nostro Cardinali Kakowski. Str. 202.

Rozporządzenia prawno-państwowe.

Pożyczki na odbudowę kościołów. Str. 205. Komunkat o osobach prawnych kościelnych i zakonnych. Str. 204. Ministerstwo Skarbu w sprawie opłat stemplowych od wyciągów. Str. 212. Rozporządzenie w sprawie nadawania nazwisk dzieciom nieznanym rodziców. Str. 213.

DZIAŁ NIEURZĘDOWY.

Domy parafjalne, ich potrzeba i sposób budowania. Str. 213. Co może przyczynić się do usunięcia proletariatu wśród duchowieństwa. Str. 217.

Kronika. Str. 220.

Biblijografia. Str. 231.

Ofiary. Str. 233.

NAGRODZONA WIELKIM MEDALEM ZŁOTYM NA WYSTAWIE
PRACY KOBIET W WARSZAWIE

Pracownia Ubiorów i Haftów Kościelnych

E. OSTROMEŃCKIEJ,

Krakowskie Przedmieście 61, m. 3.

Przyjmuje zamówienia na **kapy, ornaty, chorągwie,**
baldachimy, i t. p. Wybór gotowych aparatów.

Ceny bardzo przystępne.

028101

Wiadomości

Archidiecezjalne Warszawskie

Miesięcznik Duchowieństwa Archidiecezji Warszawskiej

Cena pojedynczego zeszytu 2 zł.
prenumerata roczna 20 zł.

Ogłoszenia w stosunku 75 zł.
za stronicę.

Rękopisów, przysłanych do druku, Redakcja nie zwraca.

Adres Redakcji: **Warszawa, Miodowa 17.**

W sprawach prenumeraty i innych
administracyjnych adres:
Kurja Matropolitalna, Miodowa 17.

Zeszyty zamienne i egzemplarze re-
cenzyjne należy nadsyłać pod adre-
sem Redaktora: **Miodowa 17.**

DZIAŁ URZĘDOWY.

Rozporządzenia Stolicy Apostolskiej.

Treść: „Acta Apostolicae Sedis“ nr. 5.

Acta Pii PP. XI: Constitutiones Apostolicae.—Litterae Apostolicae.—
Epistolae.—Declaratio.

Acta SS. Congregationum: S. C. S. Officii: Instructio de sensuali literarum genere.—S. C. Consistorialis: I. Rheginen.-Nicotrien.-Oppiden. Dismembrations, II. Provisio Ecclesiarum. — S. C. de Propaganda Fide: I. Provisio Ecclesiae. II. Nominations. III. Approbationes.—S. C. Rituum: Romana. De Missis in oratione XL horarum.—S. C. de Seminariis: Declaratio de cursu philosophico laeurae in S. Theologia et in iure canonico praemittendo.

Acta Tribunalium: S. R. Rota: Citationes edictales. I. S. Merici (Laderchi-Molino). II. Romana (Nunciante-Frewen).

Diarium Romanae Curiae: S. C. dei Riti: Congregationi Generale e Antipreparatoria.—Segreteria di Stato: Nomine, onorificence Magiordomato: Nomine—Necrologio

AD ARCEPISCOPOS, EPISCOPOS CETEROSQUE LOCORUM
SUPREMA SACRA CONGREGATIO S. OFFICII
INSTRUCTIO

ORDINARIOS: DE SENSUALI ET DE SENSUALI-MYSTICO LITTE-
RARUM GENERE.

Inter mala huius aetatis funestissima, quae doctrinam christianam de moribus penitus subvertunt atque animabus, Iesu Christi emptis pretioso Sanguine, admodum nocent, imprimis nume-

randa sunt ea litterarum genera quae sensualitati et libidini aut etiam lascivo cuidam mysticismo indulgent. Huiusmodi sunt praecipue fabulae romanenses, narratiunculae commenticiae, dramata, comoediae, quarum quidem scriptionum incredibiliter fecunda sunt haec tempora quotidieque maior ubique copia diffunditur.

Quae ingeniorum commenta quibus tam multi, maximeque iuvenes, tantopere capiuntur, si pudoris et honestatis finibus, non sane angustis, continerentur, non solum sine fraude delectare, sed etiam ad legentium mores conformandos prodesse possent.

Nunc vero satis dolere non licet, ut dictum est, ex hac affluentia librorum in quibus magna cum fascinatione nugacitatis par inest turpitude, gravissimam animarum iacturam existere. Etenim quam plures huius generis scriptores fulgentissimis imaginibus impudica facta depingunt; obscenissima quaeque, modo tecte, modo aperte et procaciter, omni castimoniae lege neglecta, enarrant; subtili quadam analysi vitia carnalia vel pessima describunt eaque cunctis orationis luminibus et lenociniis exornat, adeo ut nihil iam in moribus inviolatum relinquatur. Id omne quam perniciosum sit, praesertim adolescentibus, quibus fervor aetatis difficiliorem efficit continentiam, nemo est qui non videat. Volumina autem illa, tenuia saepe, parvo venalia prostant apud bibliopolas, per vias et plateas civitatum, in stationibus, quae dicuntur, viae ferreae, eademque in manus omnium mira rapiditate veniunt et familias christianas in magna et luctuosa frequenter discrimina adducunt. Nam quis ignorat litteris eius modi phantasiam fortiter excitari, effrenatam libidinem vehementer accendi et cor in coenum turpitudinum trahi?

Ceteris vero fabulis amatoriis multo peiores solent ab iis proferri qui, horribile dictu, pabulum morbosae sensualitatis rebus sacris cohonestare non verentur, amoribus impudicis quamdam pietatem in Deum et religiosum mysticismum, falsissimum quidem, intexendo: quasi Fides cum rectae vivendi normae negligentia, imo impudentissima infitiatione, componatur et virtus religionis cum morum depravatione consocietur. Contra, sanctum est vitam aeternam neminem consequi posse, qui, licet veritates divinitus revelatas vel firmissime credat, praecepta tamen a Deo data non custodit, cum christiani hominis ne ipsum quidem mereatur nomen quicumque fidem Christi professus, Christi vestigiis non ingreditur: „Fides sine operibus mortua est“ (Jac., 2, 26) monuitque Salvator noster: „Non omnis qui dicit mihi Domine, Domine, intrabit in regnum caelorum, sed qui facit voluntatem Patris mei, qui in caelis est, ipse intrabit in regnum caelorum“ (Matt., 7, 21).

Ne quis vero illa opponat; in pluribus illorum librorum nitorem et ornamenta orationis vere laudanda inesse, psychologiam hodiernis inventis congruentem praeclare doceri, lascivas autem corporis voluptates eo reprobari quo exprimentur, ut sunt, foedissimae, aut quod interdum cum conscientiae angoribus coniunctae

ostendantur, vel quod patefiat quam saepe extrema turpissimi gaudii luctus cuiusdam poenitentiae occupet. Nam neque scribendi elegantia, nec medicinae aut philosophiae scientia — si modo his litterarum generibus ea continentur — nec mens, quaevis ea sit, auctorum impedire unquam possunt quominus lectores, quorum generatim, propter naturae corruptionem, magna est fragilitas magnaque ad luxuriam propensio, paginarum illecebris sensim irretiti, et mentibus perventantur et cordibus depraventur, ac, remissis habenis cupiditatum, ad scelera omnis generis delabantur, vitamque ipsam, sordibus oppletam, fascidentes, haud raro se ipsi interimant.

Ceterum quod mundus, qui sua quaerit usque ad contemptum Dei, his libris delectetur, eosdemque divulget, mirandum non est; sed maxime dolendum, scriptoribus qui christiano nomine se iactant, operam studiumque in tam exitiosas litteras conferri. Numquid fieri potest ut principiis ethicae evangelicae adversando, adhaereatur Iesu benedicto, qui omnibus, ut carnem cum vitis et concupiscentiis suis crucifigant, praecepit? „Si quis vult — inquit — post me venire, abneget semetipsum, et tollat crucem suam, et sequatur me“ (Matt., 16, 24).

Atque eo quidem audaciae et impudentiae scriptores processisse non paucos videmus, ut ea ipsa vitia suis libris in vulgus spargant, quae Apostolus vel nominari a christifidelibus vetuit: „Fornicatio autem, et omnis immunditia... nec nominetur in vobis, sicut decet sanctos“ (Eph., 5. 3). Discant isti tandem aliquando se duobus dominis servire non posse, Deo et libidini, religioni et impudicitiae. „Qui non est mecum — ait Dominus Iesus — contra me est“ (Matt., 12, 30), ac certe cum Iesu Christo non sunt scriptores sordidis descriptionibus bonos depravantes mores, qui societatis civilis ac domesticae sunt verissima fundamenta.

Itaque perspecta litterarum lascivarum colluvie, quae quoquo anno latius omnes fere nationes inundat, Sacra haec Suprema Sancti Officii fidei in moribus tuendis praeposita Congregatio, Apostolica auctoritate ac nomine SSmi Domini Nostri Pii Divina Prov. Papae XI, omnibus locorum Ordinariis mandat, ut omni qua possunt ope tanto tamque praesenti malo mederi conentur.

Profecto ipsorum est, qui a Spiritu Sancto positi sunt regere Ecclesiam Dei, in omnia, quae in suis dioecesibus typis imprimantur et edantur, solerter diligenterque invigilare. Neminem autem illud effugit, libros, qui toto orbe hodie vulgantur, longe crebriores esse quam qui a Sede Apostolica examini possint subiici. Propterea Pius X s. r. Motu-proprio „*Sacrorum Antistitum*“ haec edixit: „Quicumque in vestra uniuscuiusque dioecesi prostant libri ad legendum perniciosi, ii ut exsulent fortiter contendite, solemni etiam interdictione usi. Etsi enim Apostolica Sedes ad huiusmodi scripta e medio tollenda omnem operam impendat, adeo tamen iam numero crevere, ut vix notandis omnibus pares sint vires. Ex quo fit,

ut serior quandoque paretur medicina, quum per longiores moras malum invaluit“.

Nec vero talium voluminum et opusculorum pleraque, quamquam perniciosissima, speciali Supremae huius Congregationis censura plecti valent. Quare Ordinarii ex canone 1397 § 4 C. I. C. per se aut per Consilia *a vigilantia*, quae quidem Summus idem Pontifex, litteris encyclicis „*Pascendi dominici gregis*“ instituit, sedulo naviterque gravissimum istud munus explere studeant; neque opportune denunciare in dioecesanis Commentariis praeremittant eosdem libros uti damnatos et quam maxime noxios.

Praeterea quis ignorat Ecclesiam generali lege iam statuuisse, ut libri pravitate infecti, qui morum integritatem data opera vel ex professo laederent, vetiti haberentur omnes, perinde ac si in *Indicem* librorum prohibitorum relati essent? Consequitur inde ut peccatum letale ab iis admittatur qui sine permissione debita librum non dubie salacem legant, etiamsi ab auctoritate ecclesiastica non sit nominatim damnatus. Et quia de hac re, maximi quidem momenti, falsae et exitiosae opiniones obtinent inter christifideles, ideo locorum Ordinarii pastoralibus admonitionibus curent, ut imprimis parochi eorumque adiutores animum in id intendant, et fideles opportune edoceant.

Insuper omnibus declarare qui libri nominatim, pro singulorum dioecesium necessitatibus, ipso iure prohibiti sint Ordinarii ne omittant. Quod si fideles a volumine quopiam arcere efficacius celeriusque se posse existiment si peculiari decreto illud improbent, hoc suo iure omnino utantur oportet sicut gravioribus causis postulantis, id ipsum consuevit S. Sedes, ad praescriptum canonis 1395 § 1 C. I. C.: „Ius et officium librorum ex iusta causa prohibendi competit non solum supremae auctoritati ecclesiasticae pro universa Ecclesia, sed pro suis subditis Conciliis quoque particularibus et locorum Ordinariis“.

Denique haec Suprema Sacra Congregatio omnes Archiepiscopos, Episcopos et reliquos locorum ordinarios iubet, occasione relationis dioecesanae, quicquid contra libros lascivos stauerint et executi sint, Sancto Officio manifestare.

Ex aedibus Sancti Officii, die 3 Maii 1927.

L. S.

R. Card. MERRY DEL VAL, *a Secretis*.

INSTRUCTIO CIRCA MISSAS IN ORATIONE XL HORARUM CELEBRANDAS.

Ut ea, quae in Clementina Instructione atque in Decretis huius Sacrae Rituum Congregationis iam praescripta fuerant circa Missas tempore Orationis XL Horarum celebrandas, novis Missalis Romani Rubricis omnino respondeant, eadem Sacra Rituum Con-

gregatio, audito specialis Commissionis suffragio, haec declaranda censuit, nimirum.

I. Missa votiva solemnis de Ssmo Sacramento vel pro Pace permittitur iisdem diebus, quibus Missa votiva solemnis pro re gravi et publica simul causa celebrari potest, iuxta novas Missalis Romani Rubricas, tit. II, n. 3. Diebus autem quibus huiusmodi Missa impediatur, in Missa solemnii diei currentis sub unica conclusione cum prima Oratione addatur Commemoratio de Missa votiva impedita; sed Oratio de Ssmo Sacramento, ob identitatem Mysterii, omittatur in Festis Passionis, Crucis, Ssmi Redemptoris, Sacratissimi Cordis Iesu et Pretiosissimi Sanguinis, iuxta Decretum n. 3924 ad IV, diei 3 Iulii 1896.

II. In eadem Missa votiva solemnii de Ssmo Sacramento vel pro Pace, necnon in Missa solemnii quae illius Missae votivae impeditae locum tenet, fiant tantummodo Commemorationes quae praescribuntur in Missa votiva solemnii pro re gravi et publica simul causa, iuxta novas Missalis Romani Rubricas, tit. II, n. 3, et tit. V, nn. 3 et 4.

III. In Missa votiva solemnii pro Pace et in Missis privatis quae triduo expositionis celebrantur, addatur Collecta de Ssmo Sacramento, etiam occurrentibus Festis solemnioribus universalis Ecclesiae, numquam autem sub unica conclusione cum Oratione Missae, sed post Orationes a Rubricis praescriptas; haec tamen Collecta omittatur, si Missa vel Commemoratio in Missa occurrens sit de identico Domini Mysterio, et in Missis quae in Commemoratione omnium fidelium defunctorum celebrentur.

IV. In Missa votiva solemnii pro Pace, etiamsi extra Domini cam celebretur, Symbolum addatur, iuxta novas Missalis Romani Rubricas, tit. VII, n. 3 et Decretum n. 3922, tit. II, § 3, diei 30 iunii 1896.

Facta autem Sanctissimo Domino nostro Pio Papae XI, per infrascriptum Cardinalem Sacrae Rituum Congregationi Praefectum, relatione, Sanctitas Sua praefatam Instructionem circa Missas in Oratione XL Horarum celebrandas approbavit, eamque adhibendam decrevit, contrariis non obstantibus quibuscumque. Die 27 Aprilis 1927.

† A. CARD. VICO, Ep. Portuen. et S. Rufinae,
S. R. C. Praefectus.

L. † S.

Angelus Mariani, *Secretarius*.

Treść: „Acta Apostolicae Sedis“ Nr. 6.

ACTA PII PP. XI: **Constitutiones Apostolicae. Epistolae:** I. Ad Emum P. D. Alexium, titulo S. M. de Victoria S. R. C. Presb. Card. Charost, Archiep. Rhadonensem, quem legatum mittit ad solemnia Athenaei Insulensis, II. Ad Emum P. D. Petrum titulo Ss. XII Apostolorum, S. R. E.

Presb. Card. La Fontaine, Patriarcham Venetiarum, quem mittit legatum Anconem ad V Congressum Eucharisticum e tota regione Picena.

Acta SS. Congregationum: S. C. Consistorialis: I. Augustodunensis. Erectionis Dignitatis. II. Monacen et Ratisbonen, De finium diocesum immutatone. III. Provisio Ecclesiarum.

S. C. Rituum. I. Decretum super virtutibus in causa beatificationis et canonizationis Ven. Servi Dei Ioannis Baptistae Trona, Sacerdotis Congregationis Oratorii S. Philippi Nerii civitatis Montis Regalis.

II. Decretum confirmationis cultus ab immemorabili tempore praestiti Servo Dei Lucae Belludi socio S. Antonii, Beato nuncupato.

Sacra Congregatio de Seminariis et de Studiorum Universitatibus **Prot. Num. 443 — 26.**

Illme et Revme Domine.

Ad regnum Iesu Christi, Servatoris nostri, in terris instaurandum, nulla res plus confert, ex ipso divino constituto, quam eximia Sacerdotalis Ordinis sanctitas et doctrina. „Causae profecto graves, et omnium aetatum communes, decora virtutum multa et magna in Sacerdotibus postulant: verumtamen nostra haec aetas plura quoque et maiora admodum flagitat“ (Leo XIII, Enc. Etsi nos, 15 febr. 1882).

Cum autem idonei Altaris ministri et studiosi animarum curatores nequeat evadere nisi qui, in sacris Seminariorum septis adolescentibus, ad omnem virtutis et scientiae decorum rite instituantur, Sancta Sedes Apostolica sapientissimas edidit leges de huiusmodi Institutis, quorum eum statu ipsa Ecclesiae fortuna coniungitur maxime.

Nos quidem omnia quae de hac re statuta sunt, ab omnibus, quorum interest, religiose servari confidimus; sed unum est maximi momenti et ponderis, idque **spectat ad rationem seu methodum christianae doctrinae tradendae.**

Canone 1365, § 3, Iuris Canonici praescribitur ut in Cursu theologico, qui saltem integro quadriennio debet contineri, „habeantur etiam lectiones de Theologia pastoralis, additis practicis exercitationibus praesertim de ratione tradendi pueris aliisque Catechismum“.

Quam congruenter quamque necessario haec praecipiantur, facile intelligit quisquis animadvertit officium docendi christianum plebem, quo tenentur sacerdotes omnes, praesertim curiones, omnium officiorum primum esse et maximum: ex eius enim observatione aut neglectu salus vel ruina animarum magna ex parte pendet. Apertum notumque est gravissimum Benedicti XIV, sapientissimi Pontificis effatum: **Illud affirmamus magnam eorum portem, qui aeternis suppliciis damnatur, eam calamitatem perpetuo subire ob**

ignorantiam mysteryorum fidei, quae scire et credere necessario debent, ut inter electos cooptentur“ (Inst. XXVI, 18).

Hinc, ex Iuris Canonici praescripto, debet parochus, ut gravissimum impleant officium suum de catechetica populi christiani institutione, pueros ad sacramenta Peonitentiae, Confirmationis et Eucharistiae rite suscipienda praeparare, eosque, postquam primum Sancta de altari libaverint, uberius ac perfectius excolere item fidelibus adultis catechismum, sermone ad eorum captum accommodato, explicare. (Can. 1329 - 32).

Huiusmodi autem officio ceteros Praesbyteros, atque etiam clericos, teneri, constat ex sequenti: „Praesbyteri aliqui clerici, nullo legitimo impedimento detenti proprio parochi in hoc sanctissimo opere audiutores sunt, etiam sub poenis ab Ordinario infligendis“. (Can. 1333, § 2).

At, cum rudium praesertim et imperitorum institutorum de rebus altissimis, sermone ad eorum captum accommodato, res sit perdifficilis atque ac pernecessaria, ideo ad tantum opus diuturna ac prorsus diligens adhibenda est praeparatio. Haec fieri debet in Sacris Seminariis: ad hoc enim sunt ipsa constituta. Ut autem minus docendi christianum populum rite et fructose quis obeat, non sufficit praeparatio doctrinalis, quae in veritatem tradendarum cognitione versatur quaeque fit per studium Sacrae Theologiae, praesertim dogmaticae, sed requiritur etiam illa quae dicitur didascalica, ad modum pertinens quo veritates tradi debent, eaque fit tum per congrua praecepta tum per practicas exercitationes.

Ad rem Summus Pontifex Pius X in memorabili Encyclica **Acerbo nimis** (15 apr. 1905): „Facilius longe est reperire oratorem, qui copiose dicat ac splendide, quam catechistam, qui praeceptionem habeat ex omni parte laudabilem. Quamcumque igitur facilitatem cogitandi et loquendi quis a natura sit nactus, hoc probe teneat, nunquam se de christiana doctrina ad pueros vel ad populum cum animi fructu esse dicturum, nisi multa commentatione paratum atque expeditum. Falluntur sane qui plebis imperitia ac tarditate fisi, hac in re negligentius agere se posse autumant. E contrario, quo quis rudiores nactus sit auditores, eo maiore studio ac diligentia utatur oportet, ut sublimissimas veritates, adeo a vulgari intelligentia remotas, ad obtusiorum imperitorum aciem accomodet, quibus aequae ac sapientibus, ad aeternam beatitudinem adipiscendam sunt necessariae“.

Quae cum ita sint, Amplitudinem Tuam enixe rogamus ut hoc iuris Canonici praeceptum vehementer urgeas operamque des ut in Seminario tuo impense excolatur disciplina catechetica; quam ob rem magister Theologiae pastoralis praelectiones de ratione doctrinae christianae tradendae frequentes habeat, et clerici ipsi ad tantum opus sese practice exercent, sive in seminario, sive in Ecclesiis, prout prudentia suaserit.

Haec sunt, Amplissime Praesul, quae ad Te, sicut et ad ceteros Sacrorum Antistites, habuimus hac de re scribere. Placet litteras nostras absolvere verbis, quibus Summus Pontifex Leo XIII Episcopos Peruviae simili in causa hortabatur: „Haec si praestabitis et Clerus florebit honore suo, et Ecclesiae laus manebit, que semper optimorum studiorum faulrix et alrix est habita vereque habenda est. Vobis preterea idonei homines praesto erunt, qui, vocati in partem ministerii vestri, magno vobis erudiendis populis pietatique fovendae usui futuri sint et adiumento“. (Breve *Inter graves*, 1 maii 1894).

Interim Deum, benignum bonorum omnium Largitorem, humiliter adprecamur ut Te cunctosque fideles, pastorali sollicitudini tuae concreditos, uberrimis caelestis gratiae auxiliis munerari dignetur.

Romae, ex Secretaria S. Congregationis Seminariis et Studiorum Universitatibus praepositae, die 8 septembris an. 1926.

Amplitudini Tuae

addictissimus in Domino

Caietanus Card. Bisleti, Praefectus.

† Jacobus Sinibaldi, Episc. Tiberien., Secretarius.

Dilecto Filio Nostro

Alexandro Tit. S. Augustini

S. R. E. Presbytero Cardinali Kakowski

Archiepiscopo Varsaviensi

ceterisque Veneralibus Fratribus

Archiepiscopis et Episcopis Poloniae

PIUS PP. XI.

Dilecte Fili Noster et Venerabiles Fratres,
salutem et apostolicam benedictionem.

Quamquam de conditione rerum in quibus Ecclesia apud vos versatur saepe certiores Nos facere consuevistis gratissimae tamen Nobis eae litterae fuerunt quas e Varsaviensi conventu conjunctim dedistis; ut enim dioecesium vestrarum bono in hac difficultate temporum consuleretis, opportune pollicebamini actionem catholicam, quem vocant, ad Apostolicae hujus Sedis praescripta non semel edita, studiose vos provecturos esse. Nemo non videt quam immensus pateat laboris campus, ubi non solum clerum sed etiam electi de populo viri sollertiam suam modis omnibus exercere queant. Nec minus jucunda Nobis ea fuit grati animi significatio quam praebere voluistis quia egregium iustum Apostolicae Sedis Nuntium in amplissimum S. R. E. Cardinalium Collegium cooptavimus; eo magis quod recte vos peculiare quodquam benevolentiae Nostrae signum erga istam Rempublicam in hoc agnovistis. Quod ad vexationem pertinet Mexicanae gentis, non miramur equidem si dolorem inde tam im-

pensum, ut scribitis, poloni persentiant; utque pias preces pro fratribus perseverunt enixe rogamus. Ceterum diligenter quidem perpendimus quae vos, collatis consillis, Nobis proposuistis; de eaque re oportunas normas per Apostolicum Nuntium Nostrum afferendas vobis jam curavimus. Atque Dei auxilia vobis praecati ut quae prudenter statuistis in effectum deducatis, coelestium auspiciis munerum itemque paternae voluntatis Nostrae testem, vobis, dilecte Fili Noster et Venerabiles Fratres, singulisque dioecesibus unicuique vestrum conceditis Apostolicam Benedictionem effuso animo imperitimus.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, die X mensis Junii anno MCMXXVII, Pontificatus Nostri sexto.

Pius PP. XI.

Rozporządzenia prawno-państwowe.

POŻYCZKI NA ODBUDOWĘ KOŚCIOŁÓW.

Wobec wejścia w życie konkordatu, zawartego ze Stolicą Apostolską, ogłoszonego w Nr. 72 Dziennika Ustaw z 1925 r., którego art. XVI przyznaje polskim osobom prawnym kościelnym i zakonnym, zgodnie z przepisami prawa powszechnego, prawo nabywania, odstępowania, posiadania i administrowania według prawa kanonicznego, majątku ruchomego i nieruchomego, uchylilo reskryptem z dnia 6 grudnia 1926 r. Nr. 3233/od. Ministerstwo Robót Publicznych okólniki swe z dn. 12 października 1925 r. Nr. 3214-Od i z dn. 10 września 1925 r. Nr. 2288-Od. tudzież pismo okólne Państwowego Banku Rolnego z dnia 10 lutego 1925 r. Nr. dz. 5528, o ile dotyczą legitymacji do zaciągania pożyczek na odbudowę kościołów katolickich, zarządzając co następuje:

Odtąd pożyczki na odbudowę kościołów mogą być przyznawane i wypłacane osobom prawnym, kościelnym i zakonnym z następującymi zastrzeżeniami:

- 1) dla osób prawnych djecezjalnych — za zgodą Ordynariusza, lub osoby przez niego delegowanej;
- 2) dla osób prawnych zakonnych — za zgodą właściwego prowadzącego, lub osoby przez niego delegowanej.

Jeżeli jednak chodzi o pożyczki, przynoszące trzydzieści tys. lirów względnie franków, na zaciągnięcie pożyczki, wymagane jest nadto zezwolenie Stolicy Apostolskiej. Przez wymienioną wyżej walutę należy rozumieć złotą jednostkę monetarną unji łacińskiej (złoty frank), którego relacja do waluty polskiej określona jest kursem urzędowym.

Zatwierdzenie skryptu dłużnego przez świecką władzę administracyjną jest zbędne.

Wykaz osób prawnych, kościelnych i zakonnych, zamieszczony jest w komunikacie Ministerstwa Sprawiedliwości (Dziennik Urzędowy Ministerstwa Sprawiedliwości Nr. 10 z dn. 15 maja 1926 r.).

KOMUNIKAT

w sprawie przepisów prawa kościelnego o osobach prawnych, kościelnych i zakonnych, umieszczony w Dzienniku Ministerstwa Sprawiedliwości.

Ze względu na postanowienie Konkordatu z 10 lutego 1925 r. (Dz. U. R. P. Nr. 72, poz. 501) o prawie własności osób prawnych kościelnych i zakonnych Biuro Episkopatu Polskiego w Warszawie z dnia 29 kwietnia 1926 r. Ur. 439/26 zakomunikowało Ministerstwu Sprawiedliwości, że Zjazd Biskupów Polskich na konferencji w dniach 2 do 5 marca 1926 r. podzielił zapatrywania swego referatu, iż do zawierania aktów prawnych, dotyczących majątku kościelnego są uprawnieni: 1) dla całej diecezji Ordynariusz lub osoba, przez niego upoważniona, 2) dla zakonników Prowincjał lub osoba, przez niego delegowana.

Biuro Episkopatu Polskiego nadesłało jednocześnie następujący wy ciąg z prawa kanonicznego o osobach prawnych kościelnych i zakonnych:

OSOBY PRAWNE MORALNE.

1. Zasady.

Can. 99. In Ecclesia, praeter personas, sunt etiam personae morales, publica auctoritate constitutae, jure distinguuntur in personas morales collegiales et non collegiales, ut ecclesiae, Seminaria, beneficia etc.

Kan. 99. W kościele oprócz osób fizycznych są także osoby moralne, utworzone przez władzę kompetentną (publiczną), które dzielą się na osoby moralne kolegialne i niekolegialne, jak kościoły, seminarja, beneficje i t. d.

Can. 100. § 1. Catholica Ecclesia et Apostolica Sedes moralis personae rationem habent ex ipsa ordinatione divina; ceterae inferiores personae morales in Ecclesia eam sortiuntur sive ex speciali competentis Superioris ecclesiastici concessione data per formale decretum ad finem religiosum vel caritativum.

Can. 100. § 1. Kościół Katolicki i Stolica Apostolska są osobami moralnymi z samego ustanowienia Bożego; inne niższe osoby moralne w Kościele są niemi albo z prawa kościelnego, albo też ze specjalnego nadania, które zwierzchnik udziela przez formalny dekret dla celu religijnego lub miłosierznego.

Can. 102. § 1. Persona moralis, natura sua, perpetua est; extinguitur

tamen si a legitima auctoritate suprimatur, vel si per centum annorum spatium esse desierit.

Kan. 102. § 1. Osoba moralna z natury swej jest wieczysta; przestaje jednak istnieć, gdy prawowita władza ją zniesie, albo gdy przez ciąg 100 lat nie istniała.

Can. 1489. § 1. *Hospitalia, orphanotrophia aliaque similia instituta ad opera religionis vel caritatis destinata, possunt ab Ordinario loci erigi et per eius decretum persona iuridica in Ecclesia constitui.*

Kan. 1489. § 1. Szpitale, ochrony dla sierot i inne podobne instytucje przeznaczone dla dzieł religij lub miłosierdzia czy co do ciała, czy też co do duszy, mogą być przez Ordynariusza miejscowego erygowane i jako osoba prawna w kościele przez jego dekret ustanowione.

2. Osoby moralne, wskazane wyraźnie w Kodeksie Prawa Kanonicznego.

Z ustanowienia Bożego: Kościół katolicki i Stolica Apostolska.

Can. 100. § 1. *Catholica Ecclesia et Apostolica Sedes moralis personae rationem habent ex ipsa ordinatione divina; ceterae inferiores personae morales in Ecclesia eam sortiuntur sive ex ipso iuris praescripto sive ex speciali competentis Superioris ecclesiastici concessionem data per formale decretum ad finem religiosum vel caritativum.*

Kan. 100. § 1. Kościół katolicki i Stolica Apostolska są osobami moralnymi z samego ustanowienia Bożego; inne niższe osoby moralne w Kościele są niemi albo z prawa kościelnego, albo też ze specjalnego nadania które zwierzchnik udziela przez formalny dekret dla celu religijnego lub miłosiernego.

Z PRAWA KOŚCIELNEGO.

a) Kolegjalne:

Zakon, Prowincje, Zgromadzenie Zakonne:

Can. 1557. § 1. *Tribunalibus vero Sedis Apostolicae reservatur iudicare:... 2 o Dioeceses aliaque personas morales ecclesiasticas quae Superiorum iura. Romanum Pontificem non habent, uti religiones exemptas, Congregationes monasticas, etc.*

Kan. 1557. § 2. Trybunałom zaś Stolicy świętej rezerwuje się (prawo) sądzenia:... 2-o Diecezji i innych osób moralnych kościelnych, które zwierzchnika (innego) poza Ojcem świętym nie mają, jak zakony wyjęte, Kongregacje zakonne i t. d.

Can. 538. § 1. *Si persona moralis (sive religio, sive provincia, sive domus) debita et obligationes contraxerit etiam cum Superiorum licentia, ipsa tenetur de eisdem respondere.*

Kan. 536. § 1. Jeśli osoba moralna (czy to zakon, czy prowincja, czy też dom) zaciągnęła pożyczki i zobowiązania, choćby za zgodą Zwierzchników, obowiązana jest sama za nie odpowiadać.

b) Niekolegjalne.

Diecezje:

Can. 1557. § 2. Tribunalibus vero Sedis Apostolicae reservatur iudicare:.. 2-o Dioeceses aliasve personas morales ecclesiasticas quae Superiorem infra Romanum Pontificem non habent, uti religiones exemptas, Congregationes monasticas etc.

Kan. 1557. § 2. Trybunałom zaś Stolicy świętej rezerwuje się (prawo) sądzenia:.. 2-o Diecezji i innych osób moralnych kościelnych, które zwierzchnika (innego) poza Ojcem świętym nie mają, jak zakony wyjęte, Kongregacje zakonne i t. d.

Wikariusz Apostolski.

Can. 294. § 1. Vicarii et Praefecti Apostolici iisdem iuribus et facultatibus, in suo territorio gaudent, quae in propriis Dioecesibus competunt Episcopis residentialibus, nisi quid Apostolica Sedes reservaverit.

Kan. 294. § 1. Wikariusz i Prefekci Apostolscy na swoim terytorjum korzystają z tych samych praw i upoważnień, jakie przysługują we własnych diecezjach Biskupom rezydującym, jeśli Stolica święta nie sobie zastrzegła.

Can. 1423. § 2. Nequeunt (Ordinarii) vero paroeciam unire cum mensa capitulari vel episcopali, cum monasteriis, ecclesiis religiosorum aut alia persona morali, neque cum dignitatibus et beneficiis ecclesiae cathedralis vel collegiatae;...

Kan. 1423. § 2. Nie mogą zaś (Ordynariusze) łączyć parafji z mensą kapitulną czy biskupią, z klasztorami, z kościołami zakonnemi, albo inną osobą moralną, tudzież z prełaturami i beneficjami katedralnemi lub kolegiackimi:...

Seminarjum.

Can. 99. In Ecclesia, praeter personas physicas, sunt etiam personae morales, publica auctoritate constitutae, quae distinguuntur in personas morales collegiales et non collegiales, ut ecclesiae, seminarja, beneficia, etc.

Kan. 99. W Kościele oprócz osób fizycznych są także osoby moralne utworzone przez władzę kompetentną (publiczną), które dzielą się na osoby moralne kolegjalne i niekolegjalne, jak kościoły, seminarja, beneficja i t. d.

Kościół kapitulny.

Can. 471. § 1. Si paroecia pleno iure fuerit unita domui religiosae, ecclesiae capitulari vel alii personae morali, debet constitui vicarius, qui actualement curam gerat animarum, assignata eidem congrua fructuum portione, arbitrio Episcopi.

Kan. 471. § 1. Jeśli parafja zostanie pełnem prawem złączona z domem zakonu, z kościołem kapitulnym albo z inną osobą moralną, w takim razie należy ustanowić wikariusza, który ma prawo wykonywać czynne

duszpasterstwo i wyznaczyć dla niego dostateczne, zdaniem Biskupa, dochody.

Kościół każdy.

Can. 99. In Ecclesia, praeter personas physicas, sunt etiam personae morales collegiales, et non collegiales, ut ecclesiae, seminaria, beneficia morales collegiales, et non collegiales, ut ecclesiae, seminaria, beneficia etc.

Kan. 99. W kościele oprócz osób fizycznych są także osoby moralne, tworzone przez władzę kompetentną (publiczną), które dzielą się na osoby moralne kolegialne i niekolegialne, jak kościoły, seminarja, beneficja i t. d.

Can. 1495. § 1. Ecclesia catholica et Apostolica Sedes nativum ius habent libere et acquirendi, retinendi et administrandi bona temporalia ad fines sibi proprios prosequendos.

Kan. 1495. § 1. Kościół katolicki i Stolica święta mają prawo wrodzone swobodnego i od władzy świeckiej niezależnego nabywania, posiadania i zarządzania dóbr doczesnych dla dopięcia swych celów.

§ 2. Etiam ecclesiis singularibus aliisque personis moralibus, quae ab ecclesiastica auctoritate in iuridicam personam erectae sint, ius est, ad normam sacrorum, canonum, bona temporalia acquerendi et administrandi.

§ 2. Również kościoły poszczególne i inne osoby moralne, które władza kościelna ustanowiła jako osoby prawnicze, mają prawo, podług prawidła świętych kanonów, dobra doczesne nabywać, posiadać i zarządzać.

Kościół zakonny.

Can. 1432. § 2. Nequeunt (ordinarii) vero paroeciam unire cum mensa capitulari vel episcopali, cum monasteriis, ecclesiis religiosorum aut alia persona morali, neque cum dignitatibus et beneficiis ecclesiae cathedralis vel collegiatae:..

Kan. 1432. § 2. Nie mogą zaś (Ordynariusze) łączyć parafji z mensą kapitulną czy biskupią, z klasztorami, albo inną osobą moralną, tudzież z prelaturami i beneficjami katedralnymi lub kolegjackimi.

Mensa kapitulna.

Can. 1423. § 2. Nequeunt (Ordinarii) vero paroeciam unire cum mensa capitulari vel episcopali cum monasteriis, ecclesiis, religiosorum aut alia persona morali neque cum dignitatibus et beneficiis, ecclesiae cathedralis vel collegiatae;..

Kan. 1423. § 2. Nie mogą zaś (Ordynariusze) łączyć parafji z mensą kapitulną czy biskupią, z klasztorami zakonnymi, albo inną osobą moralną, tudzież z prelaturami i beneficjami katedralnymi lub kolegjackimi:..

Beneficjum.

Can. 99. In Ecclesia, praeter personas physicas, sunt etiam personae morales, publica auctoritate constitutae, quae distinguuntur in personas morales collegiales, ut ecclesiae, seminaria, beneficia, etc.

Can. 99. W kościele oprócz osób fizycznych są także osoby moralne, utworzone przez władzę kompetentną (publiczną), które dzielą się na osoby moralne kolegjalne i niekolegjalne, jak kościoły, seminarja, beneficje i t. d.

Can. 1409. Beneficjum ecclesiasticum est ens iuridicum a competente ecclesiastica auctoritate in perpetuum constitutum seu erectum, constans officio sacro et iure percipiendi redditus ex dote officio adnexos.

Can. 1409. Beneficjum jest jednostką prawniczą, ustonowioną na stale przez kompetentnego zwierzchnika kościelnego a składającego się z urzędu świętego i z prawa do poboru dochodów z wyposażenia przyłączonego do tegoż urzędu.

Klasztor.

Can. 1423. § 2. Nequeunt (Ordinarii) vero paroeciam unire cum mensa capitulari vel episcopali, cum monasteriis, ecclesiis religiosorum aut alia persona moralil, neque cum dignitatibus et beneficiis ecclesiae cathedralis vel collegiatae;..

Can. 1423. § 2. Nie mogą zaś (Ordynariusze) łączyć parafji z mensą kapitulną lub biskupią, z klasztorami, z kościołami zakonnemi, albo inną osobą moralną, tudzież z prelaturami i beneficjami katedralnemi lub kolejackimi;..

Dom zakonny.

Can. 536. § 1. Si persona moralis (sive religio, sive provincia, sive domus) debita et obligationes contraxerit etiam cum Superiorum licentia, ipsa tenetur de eisdem respondere.

Can. 536. § 1. Jeśli osoba moralna (czy to zakon, czy prowincja, czy też dom) zaciągnęła pożyczki i zobowiązania, choćby ze zgodą Zwierzchników, obowiązana jest sama za nie odpowiadać.

3. Osoby moralne, ubocznie jako osoby moralne prawne w Kodeksie Prawa Kanonicznego wskazane.

a) Kolegjalne.

Bractwo: Can. 708. Confraternitates nonnisi per formale erectionis decretum constitui possunt, pro piis autem unionibus sufficit.

Ordinarii approbatio, qua obtenta, ipsae, licet morales personae non sint, capaces tamen sunt obtinendi gratias spirituales ac praesertim indulgentias.

Kapituła katedralna i kolejacka: Can. 391 § 1. Capitulum canonicorum sive cathedrale sive collegiale seu collegiatum est clericorum collegium ideo institutum, ut sollemniozem cultum Deo in ecclesia exhibeant et, si agatur de Capitulo cathedrali, ut Episcopum, ad normam sacrorum canonum, tanquam eisdem senatus et consilium, adiuvet, ac. sede vacante, eius vices suppleat in dioecesis regimine.

Zgromadzenie konsultorów diecezjalnych: Can. 427. Coetus consultorum dioecesanorum vices Capituli cathedralis, qua Episcopi senatus,

supplet; quare quae canones ad gubernationem dioecesis, sive sede plena sive ea impedita aut vacante, Capitulo cathedrali tribuunt, ea de coetu quoque consultorum dioecesanorum intelligenda sunt.

Rada administracyjna diecezjalna: Can. 1520 § 3. Loci ordinarius in administrativis actibus maioris momenti Concilium administrationis audire ne praetermittat; huius tamen sodales votum habent tantum consultivum, nisi iure communi in casibus specialiter expressis vel tabulis foundationis eorum consensus exigatur.

Rada fabryki kościoła: Can. 1183 § 1. Si alii quoque, sive clerici sive laici, in administrationem bonorum alicuius ecclesiae cooptentur, iidem omnes una cum administratore ecclesiastico de que in can. 1182, aut eius vicem gerente, eoque praeside, constituunt Consilium fabricae ecclesiae.

Administratorowie dóbr kościelnych parafialnych: Can. 1521 § 1. Praeter hoc dioecesanum Consilium administrationis, Ordinarius loci in administrationem bonorum, quae ad aliquam ecclesiam vel locum pium pertinent et ex iure vel tabulis foundationis suum non habent administratorem, assumat viros providos, idoneos et boni testimonii, quibus, elapso triennio, alios sufficiat, nisi locorum circumstantiae aliud suadeant.

Deputowani do Seminarjów dla zarządu dobrami doczesnemi: Can. 1359. § 1. Dioecesanis Seminariis bini constituantur coetus deputationum alter pro disciplina, alter pro administratione bonorum temporalium.

Stowarzyszenie bez ślubów: Can. 676 § 1. Societas eiusque provinciae et domus capaces sunt acquirendi et possidendi bona temporalia.

Prowincja takiegoż stowarzyszenia: Can. 676 § 1. Societas eiusque provinciae et domus capaces sunt acquirendi et possidendi bona temporalia.

b) Nickolegjalne.

Kardynat: Can. 240. § 1. Cardinalis ad sedem suburbicariam promotus et in eiusdem possessionem canonice immissus est verus Episcopus suae dioecesis, eaque potestate in eam pollet, quam Episcopi residentiales in propria dioecesi obtinent. § 2. Ceteri Cardinales in suis titulis vel diaconiis, postquam eorundem canonicam possessionem ceperint, omnia possunt quae locorum Ordinarii in suis ecclesiis, exceptis ordine iudiciorum et qualibet iurisdictione in fideles, sed salva potestate in iis, quae ad disciplinam, morum correctionem, servitium ecclesiae pertinent.

Biskupi: Can. 1182 § 1. Firmo praescripto can. 1519—1528, administratio bonorum, quae destinata sunt reparandae decorandaeque ecclesiae divinoque in eadem cultui exercendo, pertinet, nisi aliud ex speciali titulo vel legitima consuetudine constet, ad Episcopum cum Capitulo, si de ecclesia cathedrali agatur; ad Capitulum ecclesiae collegiatae, si de collegiata; ad rectorem, si de alia ecclesia.

Prelatury: Can. 405 § 1. Dignitates, canonici et beneficiarii, capta legitime beneficii sui possessione ad normam can. 1443—1445, statim pro gradu suo acquirunt, praeter insignia ac privilegia propria, scamnum in choro, ius percipiendi fructus ac distributiones, ac vocem in capitulo ad normam can. 441, § 3.

Kanonicy: Can. 405 § 1. Dignitates, canonici et beneficiarii, capta legitime beneficium sui possessione ad normam can. 1443—1445, statim pro gradu suo acquirunt, praeter insignia ac privilegia propria, scamnum in choro, ius percipiendi fructus ac distributiones, ac vocem in capitulo ad normam can. 1376 § 3.

Radcy diecezjalni: Can. 423. In quibus dioecesibus nondum constitui potuit restituere cathedrale canonicorum Capitulum, instituantur ab Episcopo, salvis peculiaribus Apostolicae Sedis praescriptis, consultores dioecesiani, hoc est sacerdotes pietate, moribus, doctrina ac prudentia commendati.

Uniwersytet katolicki i Fakultet katolicki: Can. 1376 § 2. Universitas vel Facultas catholica, etiam religiosis familiis quibuslibet concedita, sua debet habere statuta a Sede Apostolica probata.

Rektor Uniwersytetu katolickiego: Can. 1397 § 1. Omnium fidelium est, maxime clericorum et in dignitate ecclesiastica constitutorum eorumque, qui doctrina praecellant, libros quos perniciosos iudicaverint, ad locorum Ordinarios aut ad Apostolicam Sedem deferre; id autem peculiari titulo pertinet ad Legatos Sanctae Sedis, locorum Ordinarios, atque Rectores Universitatum catholicarum.

Rektor Seminarium diecezjalnego: Can. 480 § 3. Si ecclesia coniuncta sit cum Seminario aliove collegio, quod a clericis regitur, Superior Seminarium vel collegium est simul ecclesiae rector, nisi aliter loci Ordinarius constituerit.

Kurja Diecezjalna (Kan. 363). Wikariusz Generalny (Kan. 366, 198);

Can. 363 § 1. Curia dioecesana constat illis personis, quae Episcopo aliove qui, loco Episcopi, dioecesim regit, opem praestant in regimine totius dioecesis.

Can. 366 § 1. Quoties rectum dioecesis regimen id exigat, constituendus est ab Episcopo Vicarius Generalis, qui ipsum potestate ordinaria in toto territorio adiuvet.

Can. 198 § 1. In iure nomine Ordinarii intelligentur, nisi quis expresse excipiatur, praeter Romanum Pontificem, pro suo quisque territorio, Episcopus residentialis, Abbas vel Praelatus nullius eorumque Vicarius Generalis, Administrator, Vicarius et Praefectus Apostolicus, itemque ii, qui praedictis deficientibus interim ex iuris praescripto aut ex probatis constitutionibus succedunt in regimine, pro suis vero subditis Superiores maiores in religionibus clericalibus exemptis.

Funkcjonariusz kościelny: Can. 145 § 1. Officium ecclesiasticum lato sensu est quolibet munus, quod in spiritualem finem legitime exercetur; stricto autem sensu est munus ordinatione sive divina sive ecclesiastica stabiliter constitutum, ad normam sacrorum canonum conferendum aliquam saltem secumferens participationem ecclesiasticae potestatis sive ordinis sive iurisdictionis.

Opat: Can. 323. § 1. Abbas vel Praelatus nullius easdem protestates ordinarias easdemque obligationes cum iisdem sanctionibus habet, que competunt Episcopis residentialibus in propria dioecesi.

Can. 198 § 1. In iure nomine Ordinarii intelliguntur, nisi quis expresse excipiatur, praeter Romanum Pontificem, pro suo quisque territorio Episcopus residentialis, Abbas vel Praelatus nullius eorumque Vicarius Generalis, Administrator, Vicarius et Praefectus Apostolicus, itemque ii qui praedictis deficientibus interim ex iuris praescripto aut ex probatis constitutionibus succedunt in regimine, pro suis vero subditis Superiores maiores in religionibus clericalibus exemptis.

Przełożeni i funkcyjnarjusze zakonu, prowincji, domu zakonnego:

Can. 532 § 1. Bona tum religionis, tum provinciae domusque, administrantur ad normam constitutionum. § 2. Expensas et actus iuridicos ordinariae administrationis valide, praeter Superiores, faciunt, intra fines sui muneris, officiales quoque, qui in constitutionibus ad hoc designantur.

Can. 516 § 1. Supremus religionis aut monasticae Congregationis Moderator, Superior provincialis et localis saltem formatae domus habeant suos consiliarios, quorum consensum aut consilium exquirant ad normam constitutionum et sacrorum canonum.

Wikariusz tak zwany „foraneus“ czyli dziekan: Can. 460 § 1. Vicarius foraneus sigillum habeat vicariatus proprium. § 2. Praecedat omnibus parochis aliisque sacerdotibus sui districtus.

Proboszcz: Can. 470 § 4. Paroeciali utatur (parochus) sigillo habetque tabularium, seu archivum in quo memorati libri custodiantur una cum Episcoporum epistolis, aliisque documentis, necessitatis vel utilitatis causa servandis; quae omnia, ab Ordinario vel eius delegato visitationis vel alio opportuno tempore inspicienda, religiose caveat, ne ad extraneo manus perveniant.

Can. 1182 § 3. Parochus missionarius, rector saecularis ecclesiae, sive saecularis is sit sive religiosus, debet huiusmodi oblationes administrare ad normam sacrorum canonum, deque eis rationem loci Ordinario reddere ad normam can. 1525.

Kościół katedralny: Can. 1299 § 1. Defuncti Episcopi residentialis, etiamsi cardinalitia dignitate fulserit, sacra suppellex cedit ecclesiae cathedrali, exceptis annulis et crucibus pectoralibus etiam, cum sacris reliquiis, salvo praescripto can. 1288.

Rektor kościoła: Can. 1182 § 3. Parochus, missionarius, rector saecularis ecclesiae sive saecularis is sit sive religiosus, debet huiusmodi oblationes administrare ad normam sacrorum canonum, deque eis rationem loci Ordinario reddere ad normam can. 1525.

Quasi proboszcz: Can. 451 § 1. Parochus est sacerdos vel persona moralis, cui paroecia collata est in titulum cum cura animarum sub Ordinarii loci auctoritate exercenda. § 2. Parochis aequiparantur cum omnibus iuribus et obligationibus paroecialibus et parochorum nomine in iure veniunt: 1-o Quasi parochi, qui quasi—paroecias regunt, de quibus in can. 216 § 3.

Wikariusz stały: Can. 471 § 1. Si paroecia pleno iure fuerit unita domui religiosae, ecclesiae capitulari vel alii personae morali, debet constitui vicarius, qui actualem curam gerat animarum, assignata eidem congrua fructuum portione, arbitrio Episcopi.

Notariusz: Can. 503. Superiores maiores in religionibus clericalibus exemptis possunt notarios constituere, sed tantum pro negotiis ecclesiasticis suae religionis.

Can. 373. § 1. Episcopus praeter cancellarium potest alios quoque notarios constituere, quorum scriptura aut subscriptio publicam fidem facit.

Beneficjat: Can. 1472. Quilibet beneficiarius, capta legitime beneficii possessione, omnibus iuribus fruitur tam temporalibus, quae beneficio annexa sint.

Ekonom zakonny: Can. 516 § 2. Sint etiam pro administratione bonorum temporalium oekonomi: generalis, qui religionis universae bona administret, provincialis qui provinciae, localis, qui singularum domorum; qui omnes officio suo fungantur sub directione Superioris.

Przełożona domu zakonnego czyli antistita: Can. 533. § 1. Pro pecuniae quoque collocatione servetur praescriptum can. 532 § 1; sed praevidium consensum Ordinarii loci obtinere tenentur: 1-o Antistita monialium et religionis iuris dioecesanii pro cuiusvis pecuniae collocatione; imo, si monialium et religionis iuris dioecesanii pro cuiusvis pecuniae collocatione; imo, si monialium monasterium sit Superiori regulari subiectum, ipsius quoque consensus est necessarius.

Ekonom diecezjalny: Can. 442. Oekonomus rerum ecclesiasticarum et preventuum curam et administrationem gerat, sub auctoritate tamen Vicarii Capitularis.

Ekonom seminarjum: Can. 1359 § 1. Dioecesanis Seminariis bini constituentur coetus deputatorum, alter pro disciplina, alter pro administratione bonorum temporalium.

§ 2. Utrumque deputatorum coetum constituunt bini sacerdotes, ab Episcopo, audito Capitulo, electi; sed excluduntur Vicarius Generalis, familiares episcopi, rector Seminarium, oekonomus, et confessarii ordinarii.

Dom stowarzyszenia bez ślubów: Can. 676 § 1. Societas eiusque provinciae et domus capaces sunt acquirendi et possidendi bona temporalia.

MINISTERSTWO SKARBU

Departament Podatków i Opłat

DPO. 4525IVII.

Opłaty stemplowe od wyciągów
z akt stanu cywilnego.

Warszawa 12 maja 1927 r.

Do

Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.
w miejscu.

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych okólnikiem z dnia 22 lutego 1927 r. Nr. O. B. 531 udzieliło PP. Wojewodom oraz p. Komisarzowi Rządu na m. st. Warszawę wyjaśnień w sprawie opłat stemplowych od wyciągów i innych świadectw z akt stanu cywilnego i poleciło podanie tych wyjaśnień do wiadomości wszystkich

urzędów stanu cywilnego. Ministerstwo Skarbu uprasza niniejszem o uzupełnienie powołanego okólnika, a mianowicie o oznajmienie urzędom stanu cywilnego, że wyciągi i inne świadectwa z akt stanu cywilnego, wydawane urzędom państwowym i samorządowym są wolne od opłaty na mocy art. 160 (punkt 3) ustawy o opłatach stemplowych. Odpis swego zarządzenia zechce M. S. W. udzielić Ministerstwu Skarbu.

Ponieważ doszło do wiadomości Ministerstwa Skarbu, że niektóre urzędy stanu cywilnego wymagają opłaty stemplowej od sądów karnych, żądających wyciągów z akt stanu cywilnego, celem ustalenia wieku młodocianych przestępców, przeto uprasza się o niezwłoczne wydanie odnośnego okólnika.

DYREKTOR DEPARTAMENTU:

(—) K o s z k o .

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych o przekazaniu na obszarze b. zaboru rosyjskiego władzom administracyjnym II instancji uprawnienia do nadawania nazwisk dzieciom nieznanym rodziców, z dnia 8 kwietnia 1927 r. (Dz. U. R. P. Nr. 36 z r. 1927). Na zasadzie art. 3 ustawy z dnia 1 lipca 1926 r. o aktach (metrykach) urodzenia dzieci nieznanym rodziców na obszarze byłego zaboru rosyjskiego (Dz. U. R. P. Nr. 72, poz. 413), zarządzam co następuje:

§ 1. Uprawnienie do nadawania nazwisk dzieciom nieznanym rodziców przekazuje się na obszarze byłego zaboru rosyjskiego władzom administracyjnym II instancji.

§ 2. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Minister Spraw Wewnętrznych: Sławoj Składkowski.

DZIAŁ NIEURZĘDOWY.

DOMY PARAFJALNE, ICH POTRZEBA I SPOSÓB BUDOWANIA.

Obowiązkiem duszpasterza na parafji jest nie tylko praca duchowa nad uświęceniem i zbawieniem powierzonych mu owieczek, ale także i praca społeczna. Tego wymaga od nas duch czasu i wyraźny nakaz Ojca św. Leona XIII.

Dziś nie dosyć podawać chleb żywota tym, którzy posłuszni na głos dzwonu śpieszą do świątyń Bożych; nie dosyć wznosić ręce jak Mojżesz na górze i błogosławić ten lud, który tam na dole

w kurzu walki stacza bój zacięty; ale dziś duszpasterz musi zstąpić z góry, zbliżyć się do tego ludu, położyć dłoń swą na żywe tętno bijącego serca, by poznać jego potrzeby, zrozumieć jego pragnienia, przewidzieć grożące mu niebezpieczeństwa, razem z nim czuć, myśleć, walczyć, cierpieć i zwyciężać. Lud, widząc w każdej potrzebie życia przy swoim boku kapłana, który mu zawsze dobrze radzi, wspiera go i broni,—złączy się z nim nierozzerwalnym sojuszem, zawartym na stałym fundamencie, na fundamencie wspólności interesów. Przykład katolickich Niemiec w przeciwstawieniu do Francji jest najlepszym tego dowodem.

Jeżeli kiedy, to w dzisiejszych czasach, kiedy ten lud zarówno w miastach, jak i na wsiach tak jest bałamucony przez rozmaite partie socjalistyczne, komunistyczne i ludowcowe, duszpasterz musi go uświadamiać, przestrzegać i bronić. Dalej, musi ten lud organizować w stowarzyszenia i związki katolickie. Duszpasterz ma obowiązek uświadamiać swoich parafjan nawet politycznie.

To wszystko nie da się zrobić w kościele. Kościół to dom Boży, gdzie głosi się słowo Boże, odprawia nabożeństwa i udziela się Sakramentów św. Do pracy społecznej niezbędny jest *specjalny lokal*.

Gdy tworzy się nowa parafia, najpierw budują kościół, albo przynajmniej kaplicę, choćby prowizoryczną, bo praca duchowna niemożliwą jest bez kościoła czy kapliczki; otóż tak samo i praca społeczna wprost niemożliwą jest bez odpowiedniego, choćby prowizorycznego lokalu. Stąd rodzi się potrzeba „domów parafjalnych“. Dom parafjalny, można powiedzieć, to „conditio sine qua non“ pracy społecznej w każdej parafji, służy on tylu potrzebom czy to w kierunku społecznym, czy nawet duszpasterskim, że bez niego wszystkie wysiłki pracy choćby najtrudniejszej, zawsze w swoich skutkach będą tylko połowiczne.

Zobaczmy pokrótce, do czego taki dom parafjalny może się przydać.

1) Najpierw do nauk katechizmowych dla dzieci, przygotowujących się do I spowiedzi i Komunii św. Chociaż bowiem w dzisiejszych czasach księża uczą religij w szkołach, mimo to jednak nie należy zaniedbywać i że tak się wyrażę „kasować“ nauk katechizmowych w kościele dla dzieci przed I spowiedzią i Komunią św.

Główny czas przygotowania dzieci przypada u nas na miesiące wiosenne, kiedy jeszcze nie jest zupełnie ciepło. Dzieci przychodzą nieraz miłą drogi umoknięte, zziębione, bose; siadają na zimnej posadzce wilgotnych naszych kościołów i stąd łatwo mogą się przeziębnić! Tymczasem mając dom parafjalny z odpowiednią salą i ławkami, można tam gromadzić dzieci i uczyć je katechizmu. A i księdzu daleko łatwiej przemawiać na sali, niż w zimnym i wilgotnym kościele.

W domu parafjalnym można też urządzać lekcje śpiewu kościelnego, który niestety dziś tak upada!

2) Dom parafjalny potrzebny jest dalej na zebrania rozmaitych bractw i stowarzyszeń katolickich, jak np. żywego różańca, solidacji, matek chrześcijańskich i t. p. Członkowie mają przede wszystkim sposobność do wymiany zdań: w kościele tego niewolno, boć nie jest miejscem do przeprowadzenia dyskusji: tam tylko słuchają; a oni mają potrzebę własne objawić zdanie.

3) Jeżeli taki dom parafjalny potrzebny jest naszym stowarzyszeniom kościelnym, to dla stowarzyszeń świeckich, jak np. stow. młodzieży, kółek rolniczych, kas i t. p. jest *koniecznym*. Bez odpowiedniego lokalu stowarzyszeń tych wprost prowadzić nie można.

4) W domu parafjalnym można umieścić ochronkę dla dzieci, *bibliotekę, czytelnię parafjalną, herbaciarnię*, gdzie ludzie, przyszedłszy zwłaszcza w zimie do kościoła, mogliby się ogrzać, odpocząć, porozumieć, przeczytać dobrą gazetę.

5) Sala domu parafjalnego może ponadto służyć i celom zabawy ucziwej, dla gier towarzyskich, przedstawiień amatorskich i t. p.

Z tego wszystkiego wynika, że domy parafjalne są potrzebne i stać się mogą skutecznym środkiem kulturalnym dla naszego społeczeństwa. Bez nich wszelkie wysiłki pracy społecznej zawsze będą w skutkach swoich połowiczne.

Najważniejsza jednak rzecz, w jaki sposób je budować, kto je ma stawiać i z jakich funduszków.

Może niejeden z konfratrów pomyśli sobie: mój Boże, dziś kościół trudno postawić czy odnowić, plebanja się wali, zabudowania gospodarskie liche; jak tu myśleć o budowie domu paraf.?

Ciężko, to prawda, ale jednak musimy o tem pomyśleć! Jeżeli chcemy ratować nasz lud przed różnemi bałamuctwami i agitatorami, jeżeli chcemy mieć stowarzyszenia katolickie, jeżeli chcemy prowadzić pracę społeczną jak się należy, musimy mieć domy parafjalne.

Nie czekajmy, aż związki socjalistyczne, czy straże ogniowe, czerwone dziś nieraz jak ogień, pobudują nam *domy ludowe*, bo do tych domów już nas księży nie wpuszczą, już się tam bez nas obejda, i poprowadzą ludzi, jak im się spodoba; ale budujmy czemprędzej *domy parafjalne*, pozostające pod nadzorem i opieką Kościoła! Kto ma te domy budować, gdzie i jak?

Budować ma *proboszcz* przy pomocy parafjan. Ks. Górnicki, autor książki „Ksiądz na parafji“, tak pisze w swym dziełku o budowie domów parafjalnych: „Nie trudno jest zbudować taki dom, tylko tu musi ksiądz pożyczyc pieniędzy albo od siebie, albo od innych, gdyż sam niema. Dziwna rzecz, jak mało wierzymy w Opatrzność Bożą, która w podobnych wypadkach zapełnia podobne braki“.

Należy wytłómaczyć parafjanom potrzebę i dobrodziejstwo takiego domu; zbierać powoli dobrowolne składki, gromadzić mate-

rjały; robociznę i pomoc winni dać parafjanie darmo. Można też budować taki dom z *udziałów* np. 10 złotych. Gdzie jest dobra wola, tam się i sposób znajdzie.

Taki dom parafjalny nie jest to nic nadzwyczajnego. Jest to mniej więcej obszerny budynek, mieszczący w sobie przedewszystkiem dość dużą salę ze scenką, przy niej pokoiok na herbaciarnię, garderobę, następnie pomieszczenia dla ochroniarki lub sklepowego i mała piwniczka.

Dobrze byłoby, żeby w takim domu było pomieszczenie na sklep udziałowy, kasę i t. p. Wielkość takiego domu i rozkład i t. p. zależy od miejscowych wymagań i warunków, a przedewszystkiem od funduszw.

Zawsze lepiej, by w domu parafjalnym mieścił się sklep czy kasa, bo wówczas dom daje pewne dochody materjalne, któremi można spłacać udziały i konserwować budynek.

Jeżeli parafja biedna, nie może się zdobyć na obszerniejszy budynek, wówczas należy pomyśleć o budowie chociażby *samej tylko sali*. Salę taką możnaby przybudować czy do plebanji, czy przy organistówce, lub osobno chociażby tylko z desek lub z tak zw. pruskiego muru, ale solidnie, bez szpar, by i w zimie można było robić tam zebrania.

Gdzie nie można odrazu takiej sali zbudować, należy *wynająć* jakiś dom czy izbę na wsi i tam do czasu wybudowania domu parafjalnego prowadzić akcję społeczną.

Dom parafjalny musi stanąć na placu kościelnym, żeby należał do parafji i był pod opieką kościoła. Jeżeli niema miejsca na placu kościelnym czy plebańskim, to trzeba się starać o kupno kawałka ziemi najbliższej kościoła, zapisać ten plac na kościół i tam budować dom parafjalny.

Domem parafjalnym zarządza ks. proboszcz przy pomocy *rad parafjalnych*, ale gospodarzem domu jest sam proboszcz.

Chociażbyśmy w domu parafjalnym czy w takiej izbie wynajętej nic więcej narazie nie robili, jak tylko w niedzielę po sumie czy po niesporach gromadzili lud na pogadanki i czytali im tam gazety katolickie, urządzali choć raz na miesiąc pogadanki, — już to samo byłoby wielkim plusem dla pracy społecznej katolickiej. Śmiem twierdzić, że większość robotników i ludu mielibyśmy w swoich rękach.

Dałby Bóg, żeby jaknajprędzej we wszystkich parafjach, tak miejskich jak wiejskich, powstały domy parafjalne!

Ks. Stan. Marchewka

z diecezji Kieleckiej.

Co może przyczynić się do usunięcia proletariatu wśród duchowieństwa.

Znieśmy jura stolae, a lud na rękach nas nosić będzie.

Słusznie jeden z szanownych konfratrów wypowiedział wyższą jędrną zasadę, koło której życie nasze kapłańskie wciąż się obraca. Ale żeby to można było spełnić i biedzie naszej dzisiejszej, a głównie przyszyje zaradzić, oraz spokojniejsze jutro sobie i następnym pokoleniom w kapłaństwie zapewnić, trzeba poza organizacją pośród księży i ludzi świeckich umiejętnie przeprowadzaną, zdobyć możność zgromadzania kapitałów i zasobów materialnych bez najmniejszego uszczerbku imienia swych parafjan. Owszem więcej powiem, dopomagania im jeszcze w rozmaitych trudnościach życiowych.

Wiadomą jest rzeczą, że księdza, który nietylko że za posługi religijne nie będzie naznaczał i żądał cen wygórowanych, lub nawet miernych, ale który pomocą jeszcze służyłby potrzebującym, lud nasz uwielbiać będzie, wierzyć mu we wszystkim będzie, za nim w razie potrzeby pójdzie i owszem bronić go nawet będzie.

Chodzić więc nam dziś powinno o wynalezienie takiego zajęcia, takiego, że się wyrażę, fachu, któryby nam nietylko nie przeszkadzał w spełnianiu obowiązków naszego stanu i nie podrywał powagi naszej, jako księży i ojców duchownych, lecz który, zapełniwszy jednocześnie lukę czasu wakacyjnego, o której powiadamy: „Po Bożem Ciele niema roboty w kościele“, przyczyniłby się do naszego materialnego wzmocnienia i to nie jednorazowo, ale stałe.

Takiem zajęciem, ze wszech miar szlachetnem, a przez każdego księdza, szczególnie proboszcza wiejskiego, lub małego, a nawet wielkomiejskiego, pożądane jest pszczelnictwo.

Co pszczoły mogą dać i w rzeczywistości, co dają, mało kto dziś wie, nawet z pośród pszczelarzy inteligentnych, nie mówiąc już o naszych wieśniakach pszczelarzach, pośród których pod tym względem przechowuje się z pokolenia w pokolenie jakaś zabobonna poza ciemnotą tajemniczość.

Często zdarza się czytać w pismach pszczelniczych, szczególnie przy mniej pomyślnym roku, nawoływania i odezwy pszczelarzy, skierowane pod adresem rządu, o pomoc cukrową dla pszczoł, nibyto ginących z głodu.

Odezwy podobne i nawoływania o ratunek dla pasiek ginących wprowadzają publiczność w wielki błąd, gdyż wytwarzają pośród ludności mylne mniemania, jakoby pszczoły nie przynosiły żadnej korzyści, a tylko ciągle trzeba je podkarmiać cukrem, czyli jednym słowem trzeba im dawać, a od nich nic nie brać.

W rzeczywistości tak nie jest i być nigdy nie może.

Przeszło 15 lat trudnię się pszczelnictwem, a z ostatnich 10

lat statystyka, jaką prowadzę od 1916 roku, gdyż poprzednich lat w czasie wojny zaginęła mi, wykazuje przeciętnie na każdy rok, poza wytworzonymi nowymi rojami, po 100 (sto) funtów miodu z jednego ula.

W zeszłym roku np. z 19 pni miałem 6 nowych roi. Wszystkie pnie ze starymi i nowymi pszczołami, zaopatrzone zostały na zimę w dostatek miodu i na czysto dały pięćdziesiąt pudów miodu.

A w 1925 r., kiedy w mojej okolicy wyginęły conajmniej w połowie pasieki, moja pasieka, złożona wówczas z 14 pni, dała 5 nowych roi i 10 pudów miodu. A wszak to był rok katastrofalny.

Jakaż jest przyczyna, zapytają może szanowni konfratry, że jednym pszczelarzom pszczoły dają miód, a u innych w tymże samym czasie i w tejże samej okolicy giną z głodu?

Otóż powiem. Włóścianstwo nasze, trudniące się hodowlą pszczół, 1) nie zna się na racjonalnym prowadzeniu pasieki, 2) lekceważy sobie dochód pszczeli i nie troszczy się o takowy, gdyż nasi pszczelarze włóścianie przeważnie są najbogatszymi gospodarzami i z dziada pradziada są pszczelarzami. Nie chodzi im więc o zdobycie utrzymania z pszczół dla siebie i rodziny, bo takowe mają z gospodarki i ziemi, tylko o to, by najwięcej nowych roi im przybyło i by w opinii sąsiadów nie uchodzili za partaczy, iż pasiekę, otrzymaną od swoich ojców, zmarnowali.

Pszczelarze zaś inteligenci pszczelnictwo u nas uważają i traktują jako zabawkę, a w wolnych chwilach jako rozrywkę. Przytem prowadzą gospodarkę pszczelniczą systemem przestarzałym, a na dzisiejsze czasy zupełnie nieodpowiednim. Pszczelnictwo przeto u nas podniesie się wtenczas i stanie się gałęzią poważną naszego przemysłu, gdy hodowlą pszczół zajmą się ludzie, zmuszeni z pszczelnictwa wytworzyć dla siebie i rodziny utrzymanie. Wtedy pszczoły w zupełności zadaniu temu odpowiedzą, a pszczelarze z konieczności będą musieli zdobywać odpowiednią wiedzę pszczelniczą. Zdobycie zaś tej wiedzy nie będzie dla nas zbyt trudnem. Parę wycieczek do pasiek racjonalnie prowadzonych w celu obserwacji; przestudjowanie kilku podręczników o pszczelnictwie traktujących, a w końcu nabycie pięciu, sześciu pni pszczół, będzie przejściem z teorii do praktyki. Dopiąć tego można w bardzo prędkim czasie. Na dowód czego przytoczę przykład, jaki miał miejsce u mnie.

Przybyłem do parafji X. w zimie. Na wiosnę tegoż roku przystąpiłem do przeglądania pszczół. Ks. wikary, z którym często w wolnych chwilach gawędziłem o pszczelnictwie, stanął za pierwszym razem zdala od mej pracy i z za parkanu przyglądał się tej operacji, bojąc się bliżej podejść, by go pszczoły, jak mówił, nie pokąsały.

Na drugi dzień przy podobnej operacji przysunął się bliżej z osiatkowaną twarzą, wsadziwszy na ręce grube rękawiczki. Po

paru takich odwiedzinach, kiedy w dodatku udowodniłem mu przy pomocy statystyki, co pszczoły dobrze prowadzone mogą dać, pojechał do Lublina, a obszedłszy wszystkie księgarnie, wykupił wszystkich autorów broszurki i dziełka, o pszczelnictwie traktujące.

I czy szanowni konfratry zechcecie mi wierzyć, że już w lecie tenże ksiądz wikary sam w swoich ulach, a nawet przez siebie zrobionych, w ogródku przy wikarjacie stojących, pracował, przeglądając takowe i dzielił swoje własne już pszczoły.

Tak jest łatwą nauką pszczelniczą, poparta dobrą chęcią.

Pszczoła w samem swem urządzeniu tak jest, pomimo swej nieraz złośliwości, miłym owadem, iż godzinami całemi z prawdziwą lubością pszczelarz przyglądać się może jej pracy, zwinności, zapobiegliwości, a szczególnie temu porządkowi, jaki w całym jej życiu i urządzeniu przejawia się.

Zawód przeto pszczelniczy, to jakby umyślnie dla nas księży przez Stwórcę wszechrzeczy przeznaczony został.

Wszak my w lecie mamy daleko mniej duszpasterskiego zajęcia. A przy pszczelnictwie główne zajęcia są tylko w lecie. Od połowy czerwca do końca września wszystko skończone. Miód w beczkach przy pomocy miodarki odciągnięty i zlany. Pszczoły, we wrześniu najpóźniej, na zimę zaopatrzone, pozostają w spokoju aż do kwietnia następnego roku, to jest do pierwszego przeglądu i rewizji wiosennej. Do tego parokrotnie dorywcze przejrzanie — przed miodobraniami.

I na tem kończy się cała nasza praca, trwająca najwyżej 4 miesiące z przerwami, uwieńczona tysiącami złotych, jako podpora i podstawą naszej pozycji materialnej, na którą nikt z parafjan narzekać nie będzie.

Trzeba się nam tylko wziąć i to szczerze i z całym zapalem do pszczelnictwa, a żadna bieda materialna i niedostatek dokuczają nam nie będą.

Przyjść mogą czasy, że rząd odmówi nam pensji, a społeczeństwo zmaterializowane, podniecone przez rozmaite fermenty społeczne, a nawet i religijne, co dziś już zaczynamy odczuwać, odwróci się od nas i żadnej pomocy udzielić nam nie zechce.

Jedynym dla nas ratunkiem i podporą materialną może być pszczelnictwo. Ono bowiem jedynie wytworzyć nam może byt niezależny od jura stolae.

Gałęz ta dziś niewyzyskana zupełnie i czekająca jakby na nasze ręce.

Proszę o chwilkę cierpliwości, a opowiem szanownym konfratom, co pszczelnictwo dać może.

Z doświadczenia i długoletniej obserwacji swej mogę powiedzieć, iż każdy z nas proboszczów może bez wielkich trudów przy pomocy obsługi kościelnej i domowej obrobić 50 pni, które nam dadzą przeciętnie corocznie 100 (sto) pudów miodu. Pud po 40

złoty zbyć możemy. Mamy więc 4 tysiące złotych bez krzyków, narzekań i przekleństw, jakie nieraz towarzyszą naszym dochodom, wpływającym za usługi religijne.

Następnie pszczelnictwem nikomu konkurencji nie wytwarzamy, a wzorowem i racjonalnem prowadzeniem niczyjej obawiać się nie będziemy.

Owszem przyczynimy się do większej wydajności niektórych roślin, jak rzepaku, białej i szwedzkiej koniczyny, hreczki, nie mówiąc już o krzewach i drzewach owocowych, gdyż pszczółka wysysając nektar z kwiatka i zabierając pyłek na swe nóżki, nietylko że w niczem kwiatkowi nie szkodzi, lecz jeszcze przyczynia się do zapładniania kwiatów na owoce, przenosząc pyłek z jednego kwiatka tegoż gatunku na drugi.

Przytem każdy z księży, zajmując się pszczelnictwem, więcej dbać będzie o zakładanie i rozwijanie sadów na gruntach proboszczowskich, co nam też niemało korzyści przysporzy.

Dotąd przy niektórych tylko probostwach wzorowo prowadzone są sady i widzimy, jak wiele z nich księża mają. A wszak sady, to druga niezawodna podstawa naszego bytu materialnego i utrzymania.

Gdy więc złączymy pszczelnictwo z sadownictwem i rozwiniemy takowe, nasz byt materialny w zupełności stanie się zadawalający i bez jura stolae.

W sprawie omawianej pozwolę sobie w przyszłości zabrać głos.

Ks. W. Bojarczuk, proboszcz gorajski.

KRONIKA.

SERVET TE DEUS!

*Splendor hic gaudii, splendor festivus,
Exultat gratulans totus hic coetus:
Redit nunc iterum Deo donante
Vere solemnus dies gaudiosus:
Eminens Princeps, tam vigilans Pastor,
Tua in Purpura splendens tam pulchre,
Tibi exoptat hic clerus fidelis:
Excelso in throno Metropolitae
Decem nunc explet et quatuor annos,
Ecclesiam regens Varsaviensem,
Uberes Tuo sint fructus labori,
Sanus sis nobis — nos per diu pascas!*

Varsaviae
die 22 m. Iunii, A. D. 1927.

P. An.

Czynności Jego Eminencji Arcycpasterza-

Dnia 17.V o g. 8.30 r. J. Em. odprawił Mszę św. w kaplicy SS, Urszulanek przy ul. Siennej 87 i udzielił tamże sakramentu bierzmowania.

Dnia 18. V o g. 11 J. Em. celebrował Sumę w kościele OO. Kapucynów.

Dnia 31.V o g. 10 r. J. Em. odprawiał uroczystą Mszę św. pontyfikalną z racji 70 lecia Ojca św. Piusa XI.

Dnia 1.VI o g. 8.30 r. J. Em. dokonał poświęcenia kaplicy SS. Franciszkanek białych przy ul. Szczygłej.

Dnia 9.VI o g. 10 r. J. Em. był obecny na nabożeństwie, odprawionem w kościele św. Aleksandra z racji 25 lecia biskupstwa J. E. Arcycpasterza Roppa.

Dnia 15.VI o g. 11 r. J. Em. dokonał poświęcenia węgielnego kamienia pod budowę gmachu Muzeum Narodowego.

Dnia 16.VI J. Em. odprawił w katedrze Sumę oraz celebrował procesję.

Dnia 18.VI o g. 4.30 p. p. J. Em. udzielił sakramentu bierzmowania działwie w szkole tramwajowej przy ul. Młynarskiej, oraz dokonał poświęcenia sztandaru szkolnego. Przy tej okazji Arcycpasterz wygłosił dwa okolicznościowe przemówienia.

Dnia 20.VI o g. 9 r. J. Em. był na egzaminie z łaciny w Małym Seminarjum na Pradze.

Dnia 21.VI o g. 5 p. p. J. Em. był na zakończeniu roku szkolnego w Męskim Seminarjum Nauczycielskiem Tow. „Przyszłość“, gdzie między innymi wygłosił przemówienie o apostołstwie ludzi świeckich.

Dnia 22.VI o g. 6 pp. J. Em. przyjmował od Duchowieństwa życzenia z racji 14 rocznicy swej biskupiej konsekracji.

Dnia 24.VI o g. 10 r. J. Em. odprawił Mszę pontyfikalną w kościele SS. Wizytek.

Dnia tegoż o g. 3,30 pp. J. Em. udzielił sakramentu bierzmowania w kościele Serca Jezusowego.

Dnia 25.VI o g. 4 pp. J. Em. był obecny na sesji XX. Profesorów w Seminarjum Duchownem.

Dnia 27. VI o g. 8 r. J. Em. odprawił w Katedrze żałobne nabożeństwo za d. ś. p. J. Słowackiego.

Dnia 29.VI J. Em. brał udział w ceremonii wręczenia kardynalskiego bitetu przez Pana Prezydenta Rzeczypospolitej Jego Eminencji ks. Prymasowi Hlondowi.

Dnia 2.VII J. Em. dokonał koronacji M. B. Ostrobramskiej w Wilnie

Wizytacja kanoniczna Jego Eminencji Najdostojniejszego Arcycpasterza. Dnia 15 maja r. b. J. Em. Najdostojniejszy Arcycpasterz dokonał wizytacji kanonicznej parafii Pęcice (pod Pruszkowem), dokąd udał się z Warszawy samochodem o godz. 8 rano, w towarzystwie ks. prałata Fajęckiego i ks. red. St. Mystkowskiego. Po przybyciu do Pęcic, powitali przemowami Dostojnego Go-

ścia przed pięknie przyozdobioną bramą tryumfalną delegaci parafjan, pp. posłowie na Sejm: Marylski i Markowicz. W świątyni pasterz parafji, ks. prob. Feliks Reczyński, w krótkich słowach nakreślił szkic historyczny kościoła, obecny stan moralny i materialny parafji. Skromna, ale schludna świątynia pęcicka, wzniesiona w XVIII w., została zrujnowana niemal doszczętnie przez Niemców i Moskali w czasie Wielkiej Wojny. Pozostały tylko ściany i przebyterjum. Ten sam los spotkał zabudowania plebańskie.

I tu należy z wielkiem uznaniem i podziwem podnieść niezwykłą ofiarność naszego ludu na cele religijne. Parafjanie pęcicy, w liczbie zaledwie 2500 dusz, będąc sami pozbawieni dachu nad głową i mając gospodarki swe obrócone w perzynę, wnoszą w ciągu kilkunastu miesięcy własnym wysiłkiem zabudowania kościelne, dzwonnice, restaurują gruntownie świątynię, ołtarze, nabywają dzwony, aparaty liturgiczne, a w ostatnim czasie kupują piękne organy za 12 i pół tysiąca złotych.

Po sprawozdaniu ks. proboszcza, Jego Eminencja wygłosił dłuższą przemowę o potrzebie żywej wiary i ścisłej łączności z hierarchją kościelną; poczem odprawił Mszę św. i po katechizacji, udzielił Sakramentu Bierzmowania 400 osobom. O godz. 3 po poł., J. Em. dokonał poświęcenia dzwonu, oraz lustracji kancelarji parafjalnej i po serdecznej przemowie, wygłoszonej na pożegnanie w świątyni, powrócił o godz. 5 po poł. do Warszawy.

#

Dnia 21 maja J. Em. Arcypasterz udał się na wizytację koniczną parafji Mińsk - Mazowiecki. Na pięknie przybranym dworcu kolejowym powitali Jego Eminencję przedstawiciele organizacji społecznych i młodzież szkolna. Z dworca pojazdem udał się Jego Eminencja do świątyni. Po drodze, przy trzech artystycznie przybranych bramach tryumfalnych, witali Arcypasterza delegaci dozoru kościelnego, miasta i okolicznego ziemianstwa.

Od trzeciej bramy, wystawionej przez sferę włościańskie, J. Eminencja udał się procesjonalnie w asyście miejscowego duchowieństwa do kościoła, gdzie, po dokonaniu ingresu i wysłuchaniu sprawozdania o stanie parafji, przedstawionego przez ks. kanonika J. Bakalarczyka, Arcypasterz wygłosił dłuższą przemowę o Boskiem ustanowieniu Kościoła. Poczem dokonał konsekracji ołtarza św. Teresy i udzielił Sakramentu Bierzmowania. W godzinach popołudniowych Jego Eminencja zwiedził przytułek dla starców i szpital miejski.

Dnia 22 maja Jego Eminencja Kardynał, po odprawieniu Mszy św., w ciągu 4 godzin udzielał w dalszym ciągu Sakramentu Bierzmowania.

Ogółem liczba wybierzmowanych dosięgła 3500 osób.

W tymże dniu Jego Eminencja zwiedzał szkoły miejscowe, gdzie witaly Arcypasterza tysięczne zastępy dziatwy szkolnej, z ks. prefektem Dziągim i dyrektorami: Strzeleckim i Smólskim na czele. O godz. 4 po poł., Jego Eminencja, po wygłoszeniu pożegnalnej przemowy w świątyni do ludu, udał się do sąsiedniej parafji Jakubów.

Dnia 23 maja, jadąc z Jakubowa do parafji Stanisławowa, J. Eminencja zwiedził zakład wychowawczy w Ignacowie.

#

Dnia 28 maja J. Em. Arcypasterz wyruszył samochodem z Warszawy w towarzystwie ks. Roczkowskiego, kanonika Kapituły warszawskiej, oraz ks. red. St. Mystkowskiego, w celu dokonania wizytacji dwóch parafji dek. praskiego: Okuniewa i Długiej Kościelnej. W drodze do Okuniewa witali J. Em. liczne delegacje okolicznych wiosek. W Rembertowie członkowie komitetu budowy kościoła, z pp.: Bułhakiem i Janickim na czele, oraz olbrzymie tłumy mieszkańców Rembertowa, po serdecznych przemowach i podniosłych owacjach, prosili J. Eminencję, by zwiedził miejsce, ofiarowane pod budowę świątyni przez p. Bułhaka i łaskawie zezwolił na jaknajrychlejsze utworzenie nowej parafji. Rembertów posiada obecnie przeszło 4 tys. mieszkańców i wchodzi w obręb parafji Ząbki, która jest odległą 4 kilometry od Rembertowa. Jego Eminencja, po zbadaniu stanu sprawy na miejscu, obiecał w najkrótszym czasie przeprowadzić erekcję nowej parafji.

Przy wyjeździe z Rembertowa, na szosie, oddział 26 pułku piechoty, pod dowództwem p. pułk. Gilewicza, powitał J. Em. odegraniem hymnu narodowego i kilku innych utworów przez orkiestrę wojskową. Przemowę powitalną wygłosił pułk. Gilewicz.

Niezmiernie owacyjnie witali J. Em. mieszkańcy z wiosek: Cechówki i Wesolej, z pp.: Gutkowskim, Urbańskim i Ostrzyckimi na czele.

O godz. 5 po poł., J. Em. Arcypasterz przybył do parafji Okuniewa, gdzie po dokonaniu uroczystego ingresu i wysłuchaniu sprawozdania, wygłoszonego przez ks. proboszcza F. Wasilewskiego, J. Em. wygłosił dłuższą przemowę do wiernych w świątyni. Następnie udzielił Sakramentu Bierzmowania 600 osobom. W dniu następnym, po dokonaniu lustracji świątyni i odprawieniu Mszy św., J. Em. katechizował dziatwę i udzielił pozostałym wierzniym Sakramentu Bierzmowania. Naukę w świątyni po Bierzmowaniu wygłosił ks. red. St. Mystkowski. W czasie lustracji kancelarji parafjalnej, J. Em. podziwiał niezmiernie bogaty zbiór cennych dokumentów, dotyczących dziejów założenia parafji Okuniew z 16 i 17 w. Na podstawie tych dokumentów, ks. proboszcz obiecał sporządzić wyczerpującą monografię parafji i kościoła. Pobyt w

Okuniewie uprzyjemniała swemi występami miejscowa orkiestra kościelna.

O godz. 3 po poł., w niedzielę, po serdecznej przemowie pożegnalnej, wygłoszonej w świątyni, J. Em. wyruszył do sąsiedniej parafji Długiej Kościelnej. Banderja, w ilości 300 koni, towarzyszyła w drodze Dostojnemu Gościowi. Na terytorjum wioski Długa Szlachecka, przy pięknie przyozdobionej bramie tryumfalnej, witali J. Em. gospodarze i dziatwa szkolna. Przed świątynią w Długiej Kościelnej, wzniesiono niezmiernie bogato i artystycznie urządzone bramy tryumfalne, ozdobione narzędziami gospodarczymi, jak: plug, kosa, kołowrotki, sierpy itp. Tu witali J. Em. delegaci parafji, pp.: Minkiewicz, Kijek, Rosik i Milos. W świątyni wygłosił gorącą powitalną mowę ks. proboszcz Henryk Kwasiborski. J. Em. w nauce do wiernych zachęcił ich, aby trwali wiernie przy wierze rzymsko-katolickiej i nie dawali posłuchu propagandzie sekciarskiej. W parafji bowiem Długa Kościelna znajduje się kościół marjawicki i około 240 zwolenników tej sekty. Po nabożeństwie za zmarłych parafjan, Jego Eminencja udzielał Sakramentu Bierzmowania. W poniedziałek, dn. 30 maja, po dokonaniu lustracji świątyni, zakrystji i kancelarji parafjalnej, J. Em. egzaminował dziatwę z katechizmu i wybierzmował około 1700 osób. Kazanie w czasie sumy wygłosił ks. red. Mystkowski. Po krótkim odpoczynku, J. Em. wyruszył na dworzec kolejowy na stacji Halinów, gdzie witany był uroczyście przez dziatwę szkolną z miejscowej szkoły powszechnej. Kierownicza szkoły, p. Muruniłło, wygłosiła piękną przemowę, a następnie dziatwa wykonała cały szereg utworów wokalnych.

#

W dniach 4 — 6 czerwca J. Em. Arcypasterz dokonał wizytacji kanonicznej parafji: Ojrzeńców (dekanat grodziski) i Skuły (dekanat mszczonowski). W czasie wizytacji towarzyszyli J. Em.: ks. Roczkowski, kanonik Kapituły warszawskiej, ks. dr. St. Mystkowski. Z Warszawy wyruszył J. Em. w sobotę, dnia 4 czerwca, samochodem. Na pograniczu starostwa grodziskiego powitał Jego Eminencję p. Krzyżanowski, starosta z Grodziska.

W wiosce Zelechów, gdzie znajduje się świątynia parafji ojrzeńców, witali Dostojnego Gościa kapłani dekanatu grodziskiego, z ks. dziekanem Tokarzewskim na czele, oraz liczne zastępy ludności miejscowej, w imieniu której wygłosił przemowę powitalną p. Wojciechowski, ziemianin. Po dokonaniu uroczystego ingresu, miejscowy proboszcz, ks. Wacław Kinast, przedstawił sprawozdanie ze stanu parafji pod względem materialnym i moralnym. Poczem Jego Eminencja wygłosił dłuższą przemowę, w której rozwinął naukę Kościoła o łasce i darach Ducha Św. Następnie Arcy-

pasterz udzielił Sakramentu Bierzmowania i odwiedził p. Dziewulskiego w majątku Ojrzanów.

W dniu następnym, w uroczystość Zielonych Świątek, o godzinie 8 rano, Jego Eminencja dokonał lustracji ołtarzy, naczyń i szat liturgicznych, oraz archiwum i biblioteki parafjalnej. Po odprawieniu Mszy św. przez Jego Eminencję, naukę okolicznościową wygłosił ks. red. St. Mystkowski. Po kazaniu, Jego Eminencja Kardynał katechizował dzieci i udzielił 750 osobom św. Sakramentu Bierzmowania, a o godz. 2 po poł. wyruszył do parafji Skuły, gdzie mimo ulewnego deszczu, oczekiwały na Dostojnika Kościoła liczne zastępy ludu, wraz z klerem, nauczycielstwem i dziatwą szkolną. W świątyni ks. proboszcz Teofil Lewandowski, w długiej przemowie powitalnej przedstawił cały szereg niezmiernie ciekawych faktów i wydarzeń historycznych z dziejów parafji w Skułach, która utworzona została w 15 wieku, a następnie dłuższy czas znajdowała się pod opieką ks. Misjonarzy św. Wincentego à Paulo. Po konfiskacie zakonów pod zaborem rosyjskim, dobra parafjalne rząd rosyjski oddał do użytku wysiedleńcom z Rosji, którzy niezmieralnie ujemnie oddziaływali i obecnie oddziałują na stan moralny okolicznej ludności polskiej. W dniu Zielonych Świątek po południu i w poniedziałek świąteczny rano, Jego Eminencja, po dokonaniu lustracji, udzielił Sakramentu Bierzmowania. Po nauce, wygłoszonej przez ks. St. Mystkowskiego i po sumie, Jego Eminencja udał się do majątku p. hr. Wielopolskiej w Grzmiącej, skąd powrócił samochodem do Warszawy w towarzystwie ks. p. sła Nowakowskiego.

#

Dnia 11, 12 i 13 czerwca Jego Eminencja Arcypasterz, w towarzystwie ks. prał. Roczkowskiego, ks. kan. Al. Grabowskiego i kap. R. Dąbrowskiego, dokonał wizytacji pasterskiej parafji Łąkoszyn i par. Kaszewy.

Do Kutna z Warszawy przybył Najdostojniejszy Arcypasterz pociągiem o godz. 11 r. Witany na dworcu przez przedstawicieli licznych organizacji społecznych, samorządowych, kierowników szkół i władz rządowych, na czele z panem starostą Witoldem Zbikowskim, udał się Arcypasterz do parafji Łąkoszyn. Przy pierwszej bramie tryumfalnej, powitał Arcypasterza w imieniu parafjan łąkoszyńskich p. F. Ubysz, były szef dep. w min. rolnictwa, właściciel Zawad.

W Łąkoszynie Najdostojniejszy Arcypasterz dokonywał wizytacji w ciągu dwóch dni, t. j. dnia 11 i 12 czerwca. W niedzielę po południ o godz. 6 pp. J. Em. zwiedził szkołę rolniczą w Mieczysławowie. Powitany tu przez pp.: prez. St. Chelchowskiego i P. Wąsowicza, przez ucznia szkoły Uznańskiego, oraz przez druhny

Stow. Młodzieży Żeńskiej, przemówił Arcypasterz o znaczeniu i roli szkoły polskiej w czasach dzisiejszych, a w szczególności szkoły zawodowej rolniczej.

Dnia następnego J. Em. oprócz innych czynności, złączonych z wizytacją kanoniczną, dokonał poświęcenia sztandaru dla pierwszego oddziału konnego „Sokoła“ w Kutnie i wygłosił do obecnych w kościele Sokolów przemówienie o roli i znaczeniu organizacji w czasach dzisiejszych.

W niedzielę o godz. 3 po poł., Najdostojniejszy Arcypasterz udał się w otoczeniu licznych Sokolstwa do parafji Kaszewy. Tu witał Arcypasterza w imieniu parafjan p. Wł. Otto.

Dnia następnego, t. j. 13 czerwca, J. Em. Arcypasterz zwiedził miejscową szkołę, gdzie witany był przez działwę szkolną, pp. nauczycieli i przez wójta, p. Józefa Seczkowskiego.

W odpowiedzi na powitania, J. Em. Arcypasterz wygłosił piękne przemówienie o roli nauczyciela szkoły powszechnej, jako wychowawcy młodzieży, tej przyszłości narodu. Tegoż dnia o godz. 3 po poł., żegnany przez par. Kaszewskich, udał się do Kutna, gdzie odwiedził ks. prał. Woźniaka i p. Zbikowskiego. Stąd zaś o godz. 6 m. 22 po poł., żegnany przez tłumy publiczności kutnowskiej, a między innymi przez Stowarzyszenia Młodzieży Żeńskiej i delegacje szkolne, na czele z p. Zygmuntem Lipką i p. Gniazdowską, powrócił pociągiem do Warszawy.

Kurs instrukcyjny Ligi Katolickiej dekanatu sochaczewskiego.

Dnia 17 maja, w sali parafjalnej w Sochaczewie odbył się Zjazd Dekanalny organizatorów Lig Parafjalnych. Przybyli przedstawiciele organizacji i czynni pracownicy Akcji Katolickiej w liczbie przeszło 300 osób, wraz ze swymi proboszczami, wysłuchali z żywym zainteresowaniem wyczerpujących przemówień delegatów Komitetu Głównego Akcji Katolickiej z Warszawy: pp. Tadeusza Świąckiego i inż. Stefana Piechockiego, którzy wyjaśnili zasady i idee Ligi Katolickiej, wskazali potrzebę jej istnienia i dali praktyczne wskazówki, jak przystąpić do zorganizowania placówek parafjalnych.

Żywe i gorące przewodnictwo zebrania spoczywało w rękach dyrektora miejscowego gimnazjum, p. T. Mendrysa, który rozwinął szczególniej teren społecznych zadań i gorąco zachęcił zebranych do tworzenia już dziś Lig Parafjalnych.

Serdecznie i niezwykle podniosłe przemówił miejscowy dziekan, ks. kanonik Garncarek na wstępie i na zakończenie kursu, który mocno podkreślił znaczenie i potrzebę współpracy świeckich czynników w pracach Ligi Katolickiej, oraz obowiązek współdziałania, ciężący na inteligencji polskiej.

Zebrani rozjeżdżając się, gorąco dziękowali przybyłym prelegentom, postanawiając wszystko uczynić, by rzucone zaino sze-

rzenia Królestwa Chrystusowego, w owoc czynu w każdej parafii przetworzyć.

Z dekanatu łowickiego. W dniu 11 maja r. b. odbyło się w Łowiczu w sali Związku Kółek Rolniczych zebranie informacyjne Ligi Katolickiej. Przybyli delegaci poszczególnych parafii z całego dekanatu, wysłuchali z wielkiem zainteresowaniem szeregu referatów, wygłoszonych przez delegatów Głównego Komitetu Akcji Katolickiej w Warszawie, posła Tadeusza Błazejewicza i inż. Stefana Piechockiego, sekretarza generalnego Akcji Katolickiej. Zebranie zagałę i przewodniczył miejscowy dziekan, ks. Sobolewski.

Referenci rozwinęli szeroko idee, zasady i potrzeby Akcji Katolickiej, oraz wskazali, jak winny pracować organizacje, wchodzące w skład Ligi Parafjalnej.

W dyskusji na wyróżnienie zasługuje serdeczne przemówienie miejscowej działaczki, p. doktorowej Chmielińskiej, zakończone gorącym wezwaniem do natychmiastowej pracy w Lidze Katolickiej.

Zebranie zakończone zostało postanowieniem rozwinięcia prac w parafjach podług wskazówek prelegentów.

Kurs Instrukcyjny Ligi Katolickiej Dekanatu Grójeckiego

Stosownie do planu organizacyjnego Komitetu Gł. Akcji Katolickiej odbył się w dn. 19 maja w Grójcu Dekanalny Kurs Instrukcyjny Ligi Kat., na który przybyło około 500 delegatów ze wszystkich parafii; nie brakło też licznej grupy inteligencji..

Kurs otworzył wstępem przemówieniem w przepelnionych po brzegi salach Domu Ludowego w parku miejskim Ks. Dziekan Kan. Garwoliński.

Do Prezydium powołano miejscowych działaczy katolickich z panem Iwanickim na czele. Po krótkim przemówieniu delegata do spraw społecznych ks. Potockiego przybyli z Warszawy delegaci Komitetu Gł. Akcji Kat. w osobach: Ks. Prałata Albrechta, inż. Stefana Piechockiego oraz ks. Marjana Gniazdowskiego, omówili wyczerpująco idee, zadania, zasady i potrzebę tworzenia świeckich organizacyj katolickich i wiązania ich w Ligi Parafjalne.

W dyskusji podkreślić należy przemówienie Ks. Kanonika Choińskiego, który szczególnie podkreślał społeczne znaczenie akcji kat.

Wśród serdecznego i skupionego nastroju zakończył kurs gorącym przemówieniem Ks. Dziekan, poczem zebrani odśpiewali Rotę.

Na kurs nadesłał telegraficznie błogosławieństwo pasterskie J. Em. Ks. Kardynał Kakowski.

Kurs Instrukcyjny Ligi Katolickiej Dekanatu Bialskiego.

Dnia 31 maja dzięki inicjatywie ks. dziekana Radlińskiego

odbył się w Lubani Kurs Ligi Katolickiej, zorganizowany przez delegata dekanalnego do spraw społecznych, ks. kanonika Woje-wódzkiego.

Na kurs przybyli delegaci Głównego Komitetu Akcji Katolickiej w Warszawie w osobach p. inż. Stefana Piechockiego, Sekretarza Generalnego Akcji Katolickiej, oraz ks. Marjana Gniazdowskiego, Sekretarza Generalnego Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej oraz księży i świeccy delegaci wszystkich parafij dekanatu bialskiego w liczbie około 300 osób.

Prelegenci rozwinęli zasady, idee i potrzebę Akcji Katolickiej w Polsce oraz wskazali formy organizacyjne, według których należy tworzyć Ligę Katolicką w parafjach.

Zebrań przewodniczył miejscowy działacz katolicki p. Czesław Kunicki, a przy stole prezydjalnym zasiadli: p. inżynierowa Jakobsonowa, p. Marczak i ks. Bryndza ze Żdzar.

Kurs zagał ks. dziekan Radliński, a w serdecznych i gorących słowach zakończył ks. kanonik Zaremba, proboszcz parafji Łęgonice.

Zebrani uchwalili wysłanie depeszy z wyrazami hołdu dla J. Em. Ks. Kardynała Kakowskiego oraz postanowili natychmiast tworzyć Komitety Parafjalne dla przygotowania prac Ligi.

Liga Katolicka protestuje przeciw gwałceniu niedziel i świąt i okólnikowi p. ministra W. R. i O. P.

W niedzielę dnia 12 czerwca, w lokalu organizacyj parafjalnych na placu Grzybowskiem 3, odbył się wiec wszystkich stowarzyszeń katolickich, zrzeszonych w Lidze Katolickiej, parafji Wszystkich Świętych, który zgromadził około dwóch tysięcy osób.

Zebranie zagał niestrudzony duszpasterz miejscowy, Ks. prałat Marcei Godlewski, poczem jednomyślnie wybrano prezydium w osobach: p. Fortunata Święcickiego — przewodniczącego, oraz p. Zawiszę — sekretarza.

Tematem pierwszej części wiecu była sprawa projektu gwałcenia niedziel i świąt.

Referenci p. Zawisza i p. Kowalski przedstawili niebezpieczeństwo, zagrażające katolikom przez próbę zamachu na ich uczucia religijne i nieposzanowanie praw Bożych i kościelnych, przez wniesienie krzywdy społecznej, gospodarczej, a nawet higienicznej i stwierdzili, że przez wprowadzenie takiej ustawy, przemysł i handel chrześcijański, należący do właściwych gospodarzy kraju, byłby narażony na poważne straty.

Po tych rzeczowych przemówieniach zebrani jednomyślnie przyjęli odpowiednie rezolucje, zakończone uchwałą, że z całą stanowczością odpierają wszelkie zakusy na pogwałcenie chrześcijańskiego i osłabienie polskiego stanu posiadania i wszelkimi rozporządzalnymi środkami podobnemu zamachowi sprzeciwić się będą.

Drugim tematem wiecu była sprawa okólnika p. ministra Dobruckiego co do uczestnictwa młodzieży polskiej w akcji wychowawczej Y. M. C. A.

Referenci p. Jętkiewiczowa oraz prof. Majkowski wymownie odmalowali niebezpieczeństwo wychowania międzywyznaniowego, propagowanego przez Y. M. C. A., które zostało potępione przez Stolicę Apostolską i Episkopat polski, stwierdzili rozdwojenie wśród młodzieży w pojęciu posłuszeństwa, spowodowane wydaniem tegoż okólnika, bezpośrednio po listach pasterskich, oraz przedstawili destrukcyjną rolę tej organizacji w akcji wychowawczej młodzieży katolickiej zagranicą.

Zebrani najzupełniej podzielili wywody prelegentów i w odpowiedniej uchwale kategorycznie zaprotestowali przeciw eksperymentom p. ministra W. R. i O. P. na duszach polskiej młodzieży, żądali odwołania tego okólnika i stwierdzili, że w rzeczach wiary i moralnego wychowania naszej młodzieży, należy bezwzględnie słuchać orzeczeń Kościoła i wskazań Episkopatu.

Odezwa.

W podniosłej encyklice, wydanej w roku ubiegłym z okazji siedemsetnej rocznicy śmierci św. Franciszka z Assyżu, Papież Pius XI-ty wyraził życzenie, aby wszyscy katolicy znaleźli się w szeregach III-go Zakonu. Oto, co pisze: „Co zaś poprzednicy nasi Leon XIII-ty w orędziu *Auspicato*, tudzież Benedykt XV w orędziu *Sacra propediem*, jako swe gorące życzenie zlecieli wszystkim biskupom katolickiego świata, tego samego oczekujemy i my po waszej, Czciogodni Bracia, gorliwości: abyście Trzeci Zakon franciszkański usilnie popierali, pouczając owieczki wasze — bądź to osobiście, bądź przez kapłanów, do kaznodziejskiej posługi przysposobionych i uzdolnionych — jakie ma znaczenie ten Zakon świeckich mężczyzn i niewiast, jak doniosłą jest jego wartość, jak łatwe są warunki przyjęcia, tudzież zachowania przepisów reguły, jak obfite są łaski i przywileje, z których korzystają Tercjarze, jak znaczne korzyści Trzeci Zakon zapewnia tak poszczególnym osobom, jak społecznościom. Kto jeszcze nie jest Tercjarzem, niechaj na skutek waszych zabiegów zaciągnie się w tym roku w szeregi tej milicji; komu na razie jeszcze wiek na to nie pozwala, niech się zapisze, jako kandydat, wstępując do Bractwa Paska św. Franciszka, aby jeszcze dzieckiem będąc, nawykał do tej świętej karności życia“.

Skoro zaś wszystkich, nawet dzieci nie wyłączając, Papież chce widzieć zszeregowanych przy boku św. Franciszka, to już chyba przede wszystkim odnosi się to do Kapłanów, kierowników ludu Bożego, od których prawie w całości zawisło spełnienie życzeń Papieża.

I jeżeli Kapłani nie przejmą się szczególniejszą miłością do św. Franciszka i nie zaciągną się do Jego III-go Zakonu, jakże można się spodziewać, by gorliwie i wytrwale zajmowali się prowadzeniem Tercjarstwa?

To też Papież, chcąc przykładem swoim niejako zniewolić Kapłanów do wstąpienia do III-go Zakonu, powiada, że: „Od młodości ze szczerem oddaniem czcimy w nim (św. Franciszku) Orędownika i umieszczeni zostaliśmy w liczbie jego synów, przyjąwszy pobożnie odznaki Trzeciego Zakonu“.

Silna to, a słodka zachęta! Czyż można się jej oprzeć? Czy można przynależność do III-go Zakonu uważać za rzecz nic nie znaczącą, skoro sam Papież z chlubą się do niej przyznaje?

A przecież wielu jest jeszcze Kapłanów, wielu nawet Księży Dyrektorów, którzy nie mają szczęścia należeć do III-go Zakonu!

Rada Główna, której na sercu leży rozwój tercjarstwa, zwraca się z gorącym apelem do wszystkich polskich Kapłanów, którzy jeszcze nie należą do III-go Zakonu, aby ten rok jubileuszowy uczcili zaciągnięciem się w szeregi tercjarskie, a wkrótce z pewnością doznają w pracy swojej przemożnej opieki św. Franciszka, o której nawet świecki człowiek, uczony niemiecki, Foerster, pisze, że: „Kto pas św. Franciszka na sobie nosił, pamiętał, że w każdej sytuacji życia, w każdym położeniu odnajdywał pobudki wyższe, wiążące go ściśle z wielkim dziełem Franciszka“.

**Generalny Sekretarjat III Zakonu Św. Ojca Franciszka,
Kraków, ul. Loretańska L. 1.**

Zgromadzenie XX. Marjanów w Polsce zwraca się do wszystkich Przyjaciół, Kolegów, Podwładnych i Znajomych nieodżałowanej i świętej pamięci naszego Ojca Generała Ks. Arcybiskupa **Jerzego Matulewicza, b.** biskupa wileńskiego, z gorącą prośbą o nadesłanie nam osobistych wspomnień, listów, (przynajmniej kopji), notatek z Jego konferencji, nauk, wykładów i powieści oraz opisy wydarzeń z życia zmarłego, a to w celu zebrania materiału do życiorysu tej niepowszedniej i drogiej nam postaci. Wszelkie w tej sprawie dokumenty i wiadomości, co do których zachowamy dyskrecję, proszę nadsyłać pod adresem: Warszawa I Bielany Skrzynka pocz. Nr. 250.

Wikariusz Zgrom. XX. Marjanów w Polsce.
Ks. K. Bronikowski.

ZMIANY W SKŁADZIE OSOBISTYM DUCHOWIEŃSTWA ARCHIDIECEZJI WARSZAWSKIEJ.

Mianowani: Ks. *Franciszek Żebrowski*, wice-proboszcz par. Św. Augustyna w Warszawie, administratorem par. Godzianów.
Ks. *Henryk Bogacki* — kapelanem w Aninie, par. Zerzeń.

Przeniesieni: Ks. *Tadeusz Wardzyński*, wik. par. Warka, na wik. par. Kamięńczyk. Ks. *Juljan Karasiński*, wik. par. M. B. Loretańskiej w Warszawie, na wik. par. św. Augustyna w Warszawie. Ks. *Piotr Perzyna*, wik. par. św. Stanisława w Warszawie, na wik. par. M. B. Loretańskiej w Warszawie.

Ś. p. ks. prof. Władysław Szczepański.

Ks. prof. Władysław Szczepański T. J., urodził się 20 maja 1877 r. w Białej, w województwie krakowskim. Wstąpił do zakonu Towarzystwa Jezusowego w 1891 r., odbywał studja w Krakowie, Innsbrucku i Beyrucie. Był przez 9 lat profesorem palestynologii w Papieskim Instytucie Biblijnym w Rzymie, a w 1918 r. objął katedrę Pisma św. Nowego Zakonu w nowoutworzonym Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Warszawskiego. Cieszył się nie tylko jako profesor wielkiem poważaniem, ale oddawał się też pracy naukowo-twórczej. Pisał w kilku językach i należał do najpłodniejszych pisarzy teologicznych naszej doby, nie tylko w Polsce, ale i w całym Kościele katolickim.

Między innemi wydał następujące dzieła: „W Arabji Skalistej“ Kraków, 1907 r., str. 147; „Na Synaju“, Kraków, 1908, str. 391; „Nach Petra und Sinai“, Innsbruck, 1908, str. 617; „Bóg-Człowiek“, „Jeruzalem i Jerycho“, Kraków, 1917; „Jezus z Nazaretu w świetle krytyki“, Poznań, 1925; „Źródła Dziejów Apostolskich“, Lwów, 1922; „Eucharystja w świetle listów św. Pawła“, Kraków, 1924; „Tak zwany Sobór Jerozolimski“, Lwów, 1924. Opracował też historje, literaturę, kulturę Egiptu, Babilonji, Egei i Hattytów. Znane też jest powszechnie tłumaczenie 4-ch Ewangelij na język polski przez ks. prof. Szczepańskiego. Dodać należy, że przed samą śmiercią opracował ks. Szczepański trzypomowe dzieło o św. Pawle.

Dzięki wymienionym dziełom, zmarły był członkiem Polskiej Akademji Umiejętności w Krakowie, Warszawskiego Towarzystwa Naukowego i Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Poznaniu. Nurtująca oddawna jego organizm ciężka choroba, zmusiła ks. Szczepańskiego z początkiem 1926 roku do przerwania wykładów. Uzyskawszy urlop, wyjechał zagranicę, szukając odzyskania steranych przez chorobę o nadmierną pracę sił w klimacie alpejskim, jednakże naderemnie. Po długich cierpieniach, zmarł pobożnie w Panu dnia 30 maja w Innsbrucku w Tyrolu.

Biblijografia.

Stanisław Grabski: Rzym czy Moskwa? Str. 146. Cena zł. 2.80. Jeden z najwybitniejszych współczesnych polityków polskich, by-

ly minister oświaty, w książce tej porusza, omawia i rozstrzyga zagadnienie najbardziej palące nie tylko dla Polski, ale dla Europy całej, dla całego niemal świata.

W siedmiu rozdziałach (Trzecia międzynarodówka — Leninizm — S. S. S. R. — Partja czy sekta? — Dwa światy — Forpocztę bolszewizmu — Obrona) z właściwym sobie znakomitym temperamentem pisarskim i wielką jasnością myśli prześwieśla krytycznie nie tylko zewnętrzny układ stosunków politycznych i społecznych, lecz głębie psychy żydowsko - bolszewickiej i chrześcijańsko - europejskiej, korzystając raz po raz z rewelacyjnych wprost materiałów przez się zgromadzonych i po raz pierwszy w piśmiennictwie naszym zużytkowanych. Broszura ta wywoła niewątpliwie odgłos nie tylko w Polsce, lecz i po za jej granicami zarówno wschodnimi jak i zachodnimi.

Ks. W. Kwiatkowski. Palingeneza. Głosy na czasie, Nr. 55, str. 60, cena 1.20.

Bardzo aktualna rozprawka, w której autor, kapłan polski, pracujący w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej zwalcza wciąż jeszcze bardzo rozpowszechnione nie tylko wśród kolonii polskiej za oceanem, ale bardziej jeszcze w kraju macierzystym niezdrawe mrzonki o preegzystencji dusz, reinkarnacji etc. Gorącym dziwactw tych propagatorem jest w Polsce prof. W. Lutostawski; z nim więc głównie rozprawia się autor broszury, która wzbudzi niewątpliwie duże zainteresowanie.

JOSEPH HONTHEIM S. J.: „Theodicea sive theologia naturalis“ pars V Cursus philosophici (VIII et 324 p.) M. 560; relig. M. 680, 1927.

Autor już w roku 1893 wydał obszerne dzieło o 800 stronicach in 8-o pod tytułem „Institutiones theodicaeae sive theologiae naturalis“. Dzieło to jednak jest już zupełnie wyczerpane. Przeto postanowił on po raz wtóry wydać teodyceę w mniejszych rozmiarach. To właśnie nowe wydanie teodycei odznacza się zwięzłością, jasnością, gruntownością i przekonywującą mocą argumentacji. Dzieło to zawiera prawie tenże materiał, co i Theodycea z 1893. Wiele tu jednak autor uwzględnił kwestyj, których niema w większej teodycei. Przytacza tu on głównie zarzuty i daje na nie krótkie, ale wyczerpujące odpowiedzi. Z powodu tej właśnie zwięzłości dzieło omawiane zawiera wiele filozoficznej treści, która doskonale jest przedstawiona według filozofji św. Tomasza.

Ks. Nikodem Ludomir Cieszyński: Wszystkiem dla wszystkich stałem się (I Kor. X, 22). Zbiór kazań przygodnych. Str. 162 r. 1927. Składy główne u autora w Poznaniu, przy kościele Pana Jezusa.

Ojcu Serafickiemu w hołdzie w 700 rocznicę śmierci św. Franciszka z Asyżu. Staraniem i nakładem OO. Franciszkanów

w Warszawie, 1927. Praca zbiorowa szeregu znakomitych katolickich pisarzy polskich.

Na pomniki ś. p. Arcybiskupów Popiela i Felińskiego od listopada 1926 r. złożyli następujące ofiary:

1. Ks. Prałat Tarnowski	50 zł.
2. Ks. Krocin	20 „
3. Ks. Ułasiewicz	20 „
4. Ks. Kanonik Radliński	25 „
5. Ks. Prof. Nowacki	15 „
6. Ks. Reczyński	10 „
7. Ks. M. Kossakowski	20 „
8. Ks. Edward Kawiński	25 „
9. Ks. Królak	25 „
10. Ks. Stefan Zagańczyk	15 „
11. Ks. A. Zakrzewski	25 „
12. Ks. Dziekan St. Sobczak	25 „
13. Ks. Dziekan Garncarek	25 „
14. Ks. W. Laskowski	25 „
15. Ks. M. Jazwiński	10 „
16. Ks. H. Wesołowski	20 „
17. Ks. Kan. J. Bakalarczyk	25 „
18. Ks. B. Jarzębski	20 „
19. Ks. Antoni Lipski	20 „
20. Ks. J. Sztuka	20 „
21. Ks. L. Wolski	50 „
22. Ks. Radecki	5 „
23. Ks. Haze	20 „
24. Ks. Kan. J. Garwoliński	25 „
25. Ks. Kozak	20 „
26. Ks. T. Czermiński	20 „
27. Ks. Prałat Sędziakowski	200 „
28. Ks. Prałat T. Bielawski	200 „
29. Ks. Prałat Stępowski	200 „
30. Ks. Kan. J. Njemira	200 „
31. Ks. Kan. A. Kobyliński	200 „
32. Ks. Kan. A. Zagańczyk	200 „
33. Ks. Kan. A. Lipiński	200 „
34. Ks. Kan. M. Gruchalski	200 „
35. Ks. Kan. F. Kozłowski	200 „
36. Ks. Kan. M. Bojanek	200 „
37. Ks. Kan. A. Trepkowski	200 „
38. Ks. Kan. E. Szczodrowski	200 „
39. Ks. Z. Siedlecki	15 „
40. Ks. J. Wysocki	10 „

41. Ks. Prałat A. Woźniak	25 „
42. Ks. Prałat Godlewski	100 „
43. Ks. Zajkowski	15 „
45. Ks. J. Tomaszczyk	25 „
44. Ks. Kan. J. Kurzyna	20 „
46. Ks. Kan. J. Dąbrowski	25 „
47. Ks. St. Jaczewski	30 „
48. Ks. M. Krygier	500 „
49. Ks. W. Szymański	30 „
50. Ks. Kan. Kukalski	15 „
51. Ks. W. Niemyski	25 „
52. Ks. F. Wasilewski	20 „
53. Ks. Kwasiborski	15 „
54. Ks. L. Wolski	50 „
55. Ks. St. Józwiak	25 „
56. Ks. A. Bujalski	11 „

Lista ofiar na budowę Domu xx, Emerytów.

Ks. Prob. Cz. Rydzewski	37 zł. 50 gr.
Ks. Prob. A. Biernacki	32 „ 31 „
Ks. Prob. M. Rybiński	27 „ — „
Ks. Prob. J. Malinowski	19 „ 5 „
Ks. Prob. Wł. Myc	21 „ 42 „
Ks. Prob. T. Szymański	9 „ — „
Ks. Prob. A. Ulatowski	15 „ 96 „
Ks. Prob. Kan. K. Jaźwiński	78 „ — „
Ks. Prob. P. Frankiewicz	31 „ 59 „
Ks. Prob. Dr. St. Żelazowski	39 „ — „
Ks. Prob. Z. Kutowski	30 „ 99 „
Ks. Prob. P. Gibel	18 „ — „
Ks. Prob. W. Sikorski	15 „ 48 „
Ks. Prob. K. Kostrzewski	23 „ 46 „
Ks. Prob. K. Kleczyński	36 „ 21 „
Ks. Prob. Cz. Gotlib	36 „ 81 „
Ks. Prob. P. Wojtkiewicz	31 „ 35 „
Ks. Prob. J. Kuziemski	23 „ 1 „
Ks. Prob. Fr. Dziugiełł	18 „ 21 „
Ks. Prob. J. Tomaszczyk	21 „ 99 „
Ks. Prob. Kan. J. Dębowski	114 „ 21 „
Ks. Prob. Kan. Dr. K. Niemira	200 „ — „
Ks. Prob. W. Niemyski	50 „ — „
Ks. Kap. L. Ułasiewicz	30 „ — „
Ks. Prob. Potocki	30 „ — „
Ks. Rektor W. Celiński	100 „ — „

ZA POZWOLENIEM WŁADZY DUCHOWNEJ.

Redaktor i wydawca: *Ks. Dr. Remigjusz Dąbrowski.*

Druk. archidiecezjalna „Polak-Katolik”, Warszawa, Krak. Przed. 71.

Gotowe Ubiory Kościelne

Materje Liturgiczne i najsztandary, obrazy, galony, trendzle,
chwasty i wszelkie przybory oraz

Chorągwie i Sztandary

artystycznie wykonywane w własnych pracowniach
poleca

T. STRAKACZ I SYN

Warszawa, Kapucyńska 1. Telefon 72-50.

Ceny najniższe

Birety — Koloratki — Pasy rzymskie.

DO NAUKI RELIGJI

uwadze W. W. X. X. Prefektów polecamy:

Archutowski J. ks. HISTORJA św. STAREGO TESTAMENTU	Cena w kartonie zł. 1.50
Archutowski R. ks. HISTORJA św. NOWEGO TESTAMENTU	Cena w kartonie zł. 3.—
Filochowski R. ks. KATECHIZM.	Cena zł. —.25
Lubelski J. ks. ETYKA KATOLICKA.	Cena zł. 5.—
Naskręcki K. ks. LITURGIKA.	Cena zł. —.75
Tańska M. METODYKA RELIGJI.	Cena zł. —.75

Uwadze całego Duchowieństwa polecamy pierwszy i jedyny
rocznik informacyjny o stanie i potrzebach akcji katolickiej w Polsce:

POLSKI PRZEWODNIK KATOLICKI

Cena 10 zł., w oprawie 13 zł.

Księgarnia KRONIKI RODZINNEJ

Warszawa, Plac Zamkowy (Podwale 4)

Zamówienia z prowincji załatwia się natychmiast za zaliczeniem pocztowym.

Dla podniesienia czci

BŁ. ANDRZEJA BOBOLI

stworzyło Wydawnictwo Tow. Jez., Kraków Kopernika 26,
duże, piękne, bardzo artystycznie wykonane medaliki.

Z jednej strony popiersie Męczennika, z drugiej, na pa-
miątkę tegorocznej koronacji, Matka Boska Ostrobramska.

Srebrne szt. 9 zł, tuzin 100 zł.

Posrebrzane szt. 0.80, tuzin 9 zł.

Mosiężne lub tombakowe szt. 0.50,
tuzin 5.50 zł.

Aluminjowe szt. 0.35, tuzin 4 zł.

Handlom dewocjonaljów odpowiedni rabat.

WĘGIELKI DO TURybULARZA

W rolkach po 10 brykietów 5 razy 3 w jednej rolce
cena 1 zł.

poleca TECHNICZNO-CHEMICZNE LABORATORJUM

PAWEŁ KLIMEK

GRUDZIĄDZ, ul. Forteczna 3

Przy zamawianiu 10 rolek opakowanie i przesyłka
na koszt firmy.

OBICIA PAPIEROWE

(tapety)

Od najskromniejszych do najwytworniejszych.

po cenach jaknajprzystępniej-
szych poleca: z n a n a f i r m a

S A P I E C H Y

egzystująca od 1875 roku.

Plac trzech Krzyży № 3, róg Mokotowskiej, tel. 165-50